

KODS

												L	A	T	O	L
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	---	---	---	---

606

Teksta satura un valodas līdzekļu analīze

Izlasi tekstu lapā 1. tekstu (Mārtiņa Galenieka raksta “Burtiņu burvībā” fragmentu) un veic 1.–7. uzdevumu! (34 punkti)

– tiek vērtēta valodas kvalitāte (gramatikas, ortogrāfijas un interpunkcijas normas).

Ja tabulas tukšajā ailē atbildē tiek veidots teikums, tad jāievēro teikuma veidošanas pareizrakstības normas.

1. uzdevums (12 punkti).

Secini, kā Kristians Brekte raksturo savu attieksmi pret grāmatām, pret folkloru, pret reliģiju un dzeju! Katru atbildi raksti vienā saliktā teikumā!

1.1. Attieksme pret grāmatām	
1.2. Attieksme pret folkloru	
1.3. Attieksme pret reliģiju	
1.4. Attieksme pret dzeju	

2. uzdevums (2 punkti).

Atzīmē ar X, kurā formā lietots izceltais darbības vārds teikumā!

Darbības vārda forma	Viņam esot arī diezgan prāva kolekcija ar grāmatām, kas savulaik piederējušas nu jau mirušām burvēm.	Esot krāmu tirgos un apstaigājot antikvariātus, skaistas lietas, to skaitā vecas grāmatas, nereti sauc: “Kristian, Kristian, nopērc mani!”
Darbības vārda nenoteiksme		
Darbības vārds nelokāmā divdabja formā		
Darbības vārds atstāstījuma izteiksmē		

3. uzdevums (3 punkti).**Skaidro, kuras sintaktiskās konstrukcijas teikumos saista saiklis “un”!**

Teikums	Skaidrojums
3.1. “Vai šādai,” viņš norāda uz franču revolūcijai veltītu Denisa Hanova un Valda Tēraudkalna monogrāfiju <i>Asinainā rītausma Parīzē</i> .	
3.2. Mākslinieks palepojas arī ar Māra Runguļa spoku stāstu triloģiju bērniem, kuru viņš ilustrējis un kuras vākiem izmantota fosforescējoša krāsa , lai grāmata tumsā spīdētu.	
3.3. Esot krāmu tirgos un apstaigājot antikvariātus , skaistas lietas, to skaitā vecas grāmatas, nereti sauc: “Kristian, Kristian, nopērc mani!”.	

4. uzdevums (5 punkti).

Kristians Brekte saka: “Es mēdzu aiziet uz baznīcu un nolikt svecīti, un esmu izdomājis, ka erceņģelis Mihails ir manējais čoms, un es ar viņu dīloju.”

4.1. Izraksti no K. Brektes teiktā divus žargonismus un izskaidro to nozīmi!

Žargonisms	Skaidrojums

4.2. Paskaidro, vai, tavuprāt, žargonismu lietojums palīdz/nepalīdz ikvienam lasītājam labāk saprast domu, ko vēlas pateikt K. Brekte? Pamato savu viedokli vienā saliktā pakārtotā teikumā!

5. uzdevums (5 punkti).

Katram funkcionālajam valodas stilam ir raksturīgi tipiskie izteiksmes līdzekļi. Valodas stils aptver dažādus valodas sistēmas līmeņus: morfoloģiju, leksiku, sintaksi. Konkrētais valodas stils nosaka arī konkrētu valodas līdzekļu izvēli.

Izlasi vēlreiz teksta fragmentu un aizpildi tabulu!

“Strādājot pie grāmatām, viņam ir svarīgi būt klāt arī tipogrāfijā, lai pārliecinātos par kvalitāti un nepieciešamības gadījumā kaut ko piekoriģētu kopā ar tās darbiniekiem. “Dizains ir ļoti svarīgs, un tā trūkums, man šķiet, daudzām mūsdienu grāmatām ir vainojams tajā, ka jaunieši nelasa,” viņš saka.”

Valodas līdzeklis		Piemērs no teksta
Sintakse		man šķiet
Morfoloģija	Saliktenis	
Leksikoloģija		kvalitāte
Sintakse	Divdabja teiciens	
Morfoloģija	Darbības vārds vēlējuma izteiksmē	

6. uzdevums (5 punkti).**6.1. Kā Kristians Brekte apliecina mīlestību pret grāmatām? Uzraksti trīs viņa rīcības piemērus!**

1.
2.
3.

6.2. Kāda ir tava attieksme pret literatūru/grāmatām? Pamato savu atbildi!**7. uzdevums (2 punkti).**

Vai tu piekristi K. Brektes teiktajam, ka “jauniešus no lasīšanas attur slikts grāmatu dizains”? Savu viedokli pamato vienā teikumā!

1. teksts

Raksta “Burtnīgu burvībā” fragments

Mārtiņš Galenieks, žurnālists

Lai noskaidrotu, kāpēc arī digitālajā laikmetā daudziem svarīgi veidot mājās personīgo bibliotēku un lasīt taustāmas grāmatas, žurnāls “IR” publicē rakstu sēriju par cilvēkiem, kuri izveidojuši interesantu izdevumu kolekcijas.

Kristians Brekte krāj vecas Bībeles, dziesmu grāmatas un visu veidu sakrālo literatūru, arī dzeju un uzskata, ka jauniešus no lasīšanas attur slikts grāmatu dizains.

Māksliniekam un Mākslas akadēmijas profesoram Kristianam Brektem piemīt grāmatu fetišs, apgalvo cilvēki, kas viņu labi pazīst. Un, lai arī pašam īsti neesot kārtīga grāmatplaukta, vismaz tāda, kuru viņš vēlētos publiski rādīt, mākslinieks labprāt piekrtī pastāstīt par savām mīļākajām grāmatām. Literatūra viņa mājās ir visur. Virtuves plauktā pavārgrāmatas mijas ar dzeju, bet darbnīcā uz galdiem, plauktos vai vienkārši pa grīdu mētajās ārkārtīgi plaša kolekcija. Senas dziesmu un lūgšanu grāmatas mijas ar latviešu mitoloģijai veltītiem sējumiem un pētījumiem par organizētās noziedzības vēsturi.

“Tas man no vectēva, viņam bija ļoti interesanta bibliotēka, kurā arī padomju laikā bija daudz ārzemēs izdotu grāmatu. Man ir spilgtas atmiņas par to, kā es mēdzu pakāpties, lai paņemtu no viņa plaukta milzīgu grāmatu par Salvadoru Dalī,” viņš stāsta, gatavodams kafiju. “Ja es ieeju kādā dzīvoklī un neredzu grāmatas, man šķiet, ka tas cilvēks ir bīstams, ka ar viņu kaut kas nav riktīgi.”

Mīlestība pret literatūru jeb, kā viņš pats saka, burtnīgu bijis arī viens no iemesliem, kāpēc viņš savulaik izvēlējies studēt scenogrāfiju. Tā viņu vilinājusi kā disciplīna, kurā vizuālās mākslas satiekas ar tekstu, un viņš zinājis, ka, to apgūstot, būs arī daudz jāsaka.

Būtisks izskats

“Man ļoti patīk dzeja. Pirmajā pusgadā es dodu studentiem lasīt tikai to. Lai atraisās smadzenes, lai nav jāsāk ar milzīgiem klučiem,” Kristians stāsta. “Man patīk Edvarts Virza un Fricis Bārda, jo tie ir tādi latviskās tradīcijas kopēji, taču cenšos piedāvāt arī jauno. Piemēram, Preiļu konceptualistus Andi Surguntu¹, Eināru Pelšu². Man patīk tā Pelša pārliecība – rekur, ir Preiļu aka, un pie tās ir radies alfabēts. Man šķiet – šādas pārliecības latviešiem pietrūkst.”

Dzeja veido būtisku viņa grāmatu kolekcijas daļu. Kristians arvien turot roku uz pulsa un iegādājoties jaunumus. Taču nekad nelasa dzejas grāmatu no sākuma līdz beigām, bet sāk ar tās pārskatīšanu, iespējams, ar laiku atrodot grāmatai arī savu struktūru.

“No manis brīžiem, liekas, strūklā asinis, kā elsu taktī strūklā bez stājas ris. Es labi sadzirdu – tās čalodamas sūcas, bet velti taustu – neatrodu brūci,” mēs sarunājamies darbnīcā, un viņa rokās pēkšņi ir materializējies Šarla Bodlēra “Ļaunuma puķu” sējums. “Bodlērs man patīk kopš skolas laikiem. Ar +K+M+B esam ierakstījuši arī mūzikas albumu ar viņa dzeju. Manuprāt, tajā ir kaut kas pārļācīgs. Tur ir viss! Karš un dekadence.” [...]

Nolicis malā Bodlēru, viņš parāda 20. gs. 50. gadu “1001 nakts” pasaku izdevumu biezās vākos ar mākslinieciskām ilustrācijām iekšpusē. “Tādai jāizskatās grāmatai,” Kristians saka. Šo viņš izglābis no miskastes pie Līzuma bibliotēkas, kad tā metusi ārā daļu no saviem krājumiem.

“Vai šāda,” viņš norāda uz franču revolūcijai veltītu Denisa Hanova³ un Valda Tēraudkalna⁴ monogrāfiju “Asinainā rītausma Parīzē”. Tā veidota ļoti neparastā formā, ar slīpu malu kā giljotīnas nazis.

Mākslinieks palepojas arī ar Māra Runguļa⁵ spoku stāstu triloģiju bērniem, kuru viņš ilustrējis un kuras vākiem izmantota fosforescējoša krāsa, lai grāmata tumsā spīdētu. Strādājot pie grāmatām, viņam ir svarīgi būt klāt arī tipogrāfijā, lai pārliecinātos par kvalitāti un nepieciešamības gadījumā kaut ko piekorigētu kopā ar tās darbiniekiem. “Dizains ir ļoti svarīgs, un tā trūkums, man šķiet, daudzām mūsdienu grāmatām ir vainojams tajā, ka jaunieši nelasa,” viņš saka.

Mirušu raganu bibliotēkas

“Man lasīšana sākās caur pasakām. Tā izveidojies, ka es vairāk noticu tumšajiem tēliem. Tas nekas, ka viņi pasakās zaudē. Viņi ir radošāki, interesantāki, brīvāki un labāk izskatās. Antīķis un tēva dēli ir bomži, kas nemāk ģērbties,” viņš saka. “Man ir lekcija, kurā stāstu par Laimas tēlu folklorā pēc Janīnas Kursītes pierakstiem. Tas ir ļoti interesanti. Laimai var būt viena acs, gari nagi, dibens kā siena kaudze.”

Esot krāmu tirgos un apstaigājot antikvariātus, skaistas lietas, to skaitā vecas grāmatas, nereti sauc: “Kristian, Kristian, nopērc mani!” Viņam esot arī diezgan prāva kolekcija ar grāmatām, kas savulaik piederējušas nu jau mirušām burvēm. To viņš ieguvis no kāda kolekcionāra. Dažās atrodamas pat piezīmes, ko sacīt katram apmeklētājam. Pašlaik gan esot pārstājis tādas grāmatas iegādāties. Lai arī no enerģijām neesot bail un drošības labad Kristians šādas grāmatas tāpat apkūpina ar kadiķa zariņu, viņam nav pārliecības, cik ētiskā ceļā tās iegūtas.

“Mani ļoti interesē reliģija un sakrālā literatūra. Es daudz pērku Bībeles. Jo vecākas un nolūgtākas, jo labāk. Interesē arī Korāns, bet, lūk, man sena grāmata Budistu katķisms. Es ar to trenējos lasīt vecajā drukā, kas man neiet tik raiti, kā gribētos,” Kristians saka, “Es esmu ļoti pieņemošs pret reliģijām. Man vizuāli patīk katolicisma rekvizīti un rituāli. Patīk arī pareizticības simbolu sistēma. Es mēdzu aiziet uz baznīcu un nolikt svečīti, un esmu izdomājis, ka erceņģelis Mihails ir manējais čoms un es ar viņu dīloju.”

¹ Andis Surgunts (1984–2018) – latviešu dzejnieks un teologs.

² Einārs Pelšs (1960) – latviešu dzejnieks un atdzejotājs.

³ Deniss Hanovs (1977) – kultūrpētnieks, Latvijas Mākslas akadēmijas profesors, humanitāro zinātņu doktors.

⁴ Valdis Tēraudkalns (1964–2025) – reliģiju pētnieks, *Dr. philol.*, Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultātes profesors, Latvijas Zinātņu akadēmijas korespondētājloceklis.

⁵ Māris Rungulis (1950) – latviešu bērnu dzejnieks, rakstnieks un žurnālists.

(*Mārtiņš Galenieks. "Burtiņu burvībā."* Pieejams: <https://ir.lv>)

2. teksts

Literatūras gada apskata "Meklēt sevi laikā vai bēgt" fragments

Zanda Gūtmane (1969), *literatūrzinātniece*

2024. gadā prozā turpinājās robežu pārkāpšana un jaunu robežu veidošana, bet zaudējumi mijās ar ieguvumiem.

Atvadījāties no Alberta Bela – vesela prozas laikmeta simbola. Kupls lasītāju pulks skuma par iemīļotās romānu autore Ingūnas Baueres, bet 2025. gada sākumā – arī par dzejnieces, prozaikē un tulkotājas Dainas Avotiņas aiziešanu. Abas rakstnieces dzīves pēdējā gadā vēl paspēja atstāt literāro mantojumu – iznāca Baueres romāns "Daiļā Marija" un Avotiņas romāna "Melnā saulespuķe" atkārtots izdevums.

Saņēmām arī citu aizgājušu autoru devumu: uz interviju pamata tapušo Valentīnas Freimanis atmiņu grāmatu "Antigones likums", kuru sakārtojusi Jolanta Treile, un izdevumā "Es esmu tas, kas paliek pāri. Dienasgrāmatas. 2003–2019" ietvertos prozaikē Andras Neiburgas tekstus Ilmāra Šlāpina sastādījumā. Abas grāmatas liecina par talantīgu personību spēju sniegt mākslas dziļuma izjūtu arī šķietami ne daiļliterārā darbā un spilgti raksturo sašūpoto priekšstatu par to, kas ir dokumentāls teksts un kas ir literatūra.

Līdzās šīm transformācijām minamas vēl citas – romāna un stāsta, dzejas un prozas, t. s. augstvērtīgās un populārās literatūras saplūsmē. Un arī pretēji – paplašinoties populārās literatūras piedāvājumam, iegūstam shematiskiem karkasiem atbilstošus, tīrus žanru literatūras piemērus. To intensitāte turpina ietekmēt visu rakstniecības procesu, paplašinot mūsdienu izpratni par to, ko saucam par rakstnieku. Tāpat kā visā Rietumu pasaulē, arī Latvijas grāmatniecību pēdējā laikā veido no teātra, kino, mūzikas, politikas, muzeju, biznesa, juridiskās, dabaszinātņu vides nākušo autoru devums, un lasītāji to labprāt pieņem. Pērn sākušies un joprojām turpinās Zanes Daudziņas grāmatas "Bērnudienas Komunālījā" panākumi – pārdošanas rādītāji salīdzināmi ar Andra Kalnozola "Kalendārs mani sauc" un Jurģa Liepnieka "Mans nabaga pirāts" apjomiem iepriekšējos gados. Veseli 15 tūkstoši pārdotu eksemplāru piecos mēnešos ir nopietns sasniegums, kas apliecina lasītāju interesi gan par autobiogrāfiskiem vēstījumiem, gan par vienkāršu, labu stāstu un sirsnību. Lasītāju viedoklis pagājušajā gadā sasniedzis arī literatūras vērtētājus, uzmanības lokā iekļaujot populāro literatūru. Eiropas Savienības Literatūras balvai 2024. gadā tika nominēta Daina Tabūna par augstvērtīgu populārās literatūras paraugu – romānu "Raganas" (2023), bet Latvijas Literatūras gada balvas garajā sarakstā nonāca Jurģa Liepnieka filozofiskās ievirzes kriminālromāns "Mans nabaga pirāts" (2023). [..]

"Akas tu tāds esi?" – šis prozaiski izaicinošais jautājums no Svena Kuzmina romāna "Brīvībene", šķiet, attiecas uz visiem. Rakstnieki mēģina saprast sevi pagātnes un tagadnes laikā. Eiropas studiju emuāru vietnē, piesakot 2024. gada Eiropas Rakstnieku festivālu, teikts, ka "rakstīšana par vēsturē iestrādāto personīgo pieredzi joprojām ir Eiropas literatūras centrā". Arī latviešu vidējās paaudzes prozaikē un dažādu radošu jomu pārstāvji pērn turpināja nodarboties ar sevis ierakstīšanu vēsturē, galveno uzmanību veltot laikposmam no 20. gadsimta 70. gadiem līdz 21. gadsimta sākumam. Dažādās proporcijās variējot jau iepriekš pieteiktās dokumentalitātes un fikcijas īpatsvaru, autori tiecās parādīt noteiktu vidi.

(Zanda Gūtmane. "Meklēt sevi laikā vai bēgt." Pieejams: <https://ir.lv>)

2. daļa. Tekstveide (argumentētā eseja vai pārspriedums)

Izvēlies vienu no tematiem un uzraksti argumentēto eseju vai pārspriedumu!

Norādi teksta žanru – argumentētā eseja vai pārspriedums!

Darba apjoms – 300–350 vārdu.

Argumentācijai izmanto trīs precīzi nosauktus un raksturotus kultūras, literatūras vai valodniecības faktus.

Argumentiem vari izmantot informāciju no tekstu lapā piedāvātajiem tekstiem, ja tā ir nepieciešama.

Temati

1. Lasīšana prātam ir tas pats, kas treniņš ķermenim.
2. “Rakstnieki mēģina saprast sevi pagātnes un tagadnes laikā.” (*Zanda Gūtmane*)

Tīrrakstā uzraksti teksta žanru un izvēlēta temata virsrakstu!

Uzmetums

1. biļete**1. uzdevums. Izlasi tekstu!**

Matīss Kļaviņš (1993), reklāmas tekstu autors

Stāsta “Gaismā, kas neizdziest” fragments

Es satveru stūri nedaudz ciešāk nekā parasti un ieslidinu pirkstus tiem paredzētajās gropēs, kuras iestrādātas stūres augšpusē – uz pulksten diviem un desmitiem. Ādai līdzīgais materiāls, ar ko pārklāta stūre, patīkami piekļaujas rokām, un tērauda skeleta balstītā poliuretāna muskulatūra šķiet radniecīga manis paša miesai un kauliem. Mašīnas dzinējs, pārvērzdams degvielu un gaisu kontrolētā, noslēgtā un mērķtiecīgā eksplozijā, elpo sinhroni ar mani. Vienā plūstošā, elegantā kustībā atlaižu gāzi, izspiežu sajūgu, ievietoju pārnese kļūsti tālākajā robā un no jauna piespiežu gāzes pedāli, vērojot, kā koku rindas šosejas malās arvien ātrāk nomaina cita citu.

Agrāk mēs bieži devāmies šādos vakara izbraucienos. Šķiet, ka no visām atmiņām tieši šīs man ir vissiltākās. Mana roka uz viņas augšstilba. Viņas maigie pirksti manos matos. Tikko kā sajūtam vasaras vējš no puspavērtā loga, kas atkal uzvērš viņai raksturīgo īrisu un pūdera smaržu. Plūdenās, pilsētas apgaismojuma zīmētās līnijas, kuras liecas, pārtrūkst, atkal savienojas un paslīd garām, fokusā atstājot tikai viņu un asfalta joslu mums priekšā, kas šķietami stiepjas bezgalībā. Tieši tā es to atceros. Nekam citam bez viņas nebija nozīmes, un apkārtējā pasaule bija tikai garāmslidoša dekorācija izrādē, kuras galvenie un varbūt pat vienīgie tēli bijām mēs abi.

Bet tagad vasara ir beigusies. To var manīt ne tikai pēdējo zelta stundas minūšu apspīdētajās koku lapotnēs, kuru zaļums ieguvis nespodu, noguruma pilnu nokrāsu, arī gaiss šķiet zaudējis blīvumu un kļuvis statisks, auksts, gandrīz vai sterils. Nekas jau tā pa īstam nebeidzas, mainās tikai lietu forma – tā viņa teica toreiz, kad pēc vairāku dienu pārbrauciena bijām atgriezušies mājās un sapratām, ka neviens no mums nebija padomājis par telpaugu aplaistīšanu.

Uz brīdi paceļot acis no ceļa uz nu jau melnajām bezzvaigžņu debesīm, vairs neesmu drošs, ka viņai piekrišu. Pretēji jebkādam veselajam saprātam viss uzstājīgi liecina, ka šī ir pasaulē pēdējā vasara. To ir grūti paskaidrot. Tīri tehniski runājot, koki varbūt nometīs savas pelēcīgās lapas, pēc tam to saknes un zarus pārklās sniegs, un, tam kustot, upju krastus skalos palī. Bet esmu pārliecināts, ka vairs nekad nepienāks tāda mēroga brīvība un vieglums, ko pieredzēju kopā ar viņu. Tālāk, lai arī cik uzstājīgi meteorogrammas, termometri un laika ziņu diktatori censtos pārliecināt par pretējo, var sekot tikai mūžīga kodolziema.

Ieslēdzu radio ar nolūku noslēpēt dzinēja rūkoņu un pretvēju, kas nepārtraukti triecas pret mašīnas virsbūvi. Man vienalga, kas skan. Pretstatā viņai man mūzika vienmēr bijusi tikai fons – funkcionāls rīks, tapete, kas noklāj tukšumu vai noslēpj nevēlamo. Slēgājot radiostacijas, var dzirdēt tikai bezpersonisku šņākoņu. Laikam jau likumsakarīgi, neesmu tomēr pilsētā. Ar pēdējo cerību nospiežu CD pogu, un mūzika ieslēdzas. Atskan Deiviss, *Depeche Mode*, *Led Zeppelin*, *The Smiths*. Es atpazīstu šo šķietami nejaušo, eklektisko izlasi – kompaktdisks piederēja viņai. Tā ir mūzika, ko vēl pavisam nesen viņa klausījās, sēžot man blakus. [...]

Var atstāt aiz muguras darbu, draugus, paziņas, pilsētas vai pat valstis, bet vienmēr atradīsies kaut kas neierēķināts, nejauši iemucis un paslēpies, gaidīdams brīdi, lai pēkšņi atklātu savu klātbūtni. [...]

(Pieejams: <https://jaunagaita.net>)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Raksturo teksta nolūku un pamato viedokli!
2. Raksturo, kā teksts atklāj laiku/vidi/telpu?
3. Kādas pārdomas tev radās pēc teksta izlasīšanas?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums.** Sniedz izvērtas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

2. biļete**1. uzdevums. Izlasī tekstu!**

Regīna Ezera (1930–2002), rakstniece

Miniatūra “Atmoda” (Decembris)

Decembris ir kā dzīve, kur viss jau bijis. Nu ko tad vēl piedāvāt var decembris, kad bijis viss? Viņš izmēģina, bet viscaur pārtrumpots. Viņš glezno marta ainavas, izliekas par aprīli, slidinās uz novembra kailledus, stieg februāra sniegos un uzrīko oktobra vētras. Reizēm viņš nogalina kā janvāris, bet pēc tam pats izsamist un šausminās, ko izdarījis. Viņš ir kā mūžs, kuru vajag dzīvot citādi, bet dzīvot citādi nav vairs laika – tas iztecējis.

Un mēs, kam viņš uzspiedis savu zieģeli? Nesāksim viņam pārmest, ka viņš spēj būt tikai tāds, kāds ir! Viņa indeve atdarināt neved ne pie kā laba, bet nenokratīsim viņa roku no sava pleca, mēs, nelaimīgi laimīgie, kaķu mēnesī ieņemtie, vilku mēnesī dzimušie – neaizkūkotie!

Viens aizlauzti-aizžņaugti iekliedzas. Neizbīsimies, strēlnieki un mežāži! Uz priekšu, drosmīgie-krampīgie! Tas ir mūsu ausainais brālis ūpis, kas pasaulei pavēsta, ka gaisma pret tumsu pieaugusi par veselu minūti. Par šo ziņu viņš būtu mums jāapsveic, taču šampanieti viņš nedzer un mūsu skūpstus viņš varētu pārprast. Arī viņam ļausim darīt, ko darīt viņš paradīs. Viņš zina labāk par mums. Viņa dobjaais sauciens skan gaisā un tūlīt izdzisīs, bet rokā viņš nedodas. Labi būtu paķibināt viņa rakstaino krūtežu, viņu pielabināt-pieradināt! Kazi, dēj ekoloģiski tīras olas... Bet kur nu! Piciņ, iekliedzies vēlreiz! Šodien gaisma pārkāpj tumsu.

Taču nekā!

Viņš savu pateicis un neatkārtojas – šodien gaisma ir pārkāpusi tumsu par Mūžības minūti. Gaisma to dara ļoti saudzīgi. Viņa augsti ceļ kājas, lai nesabradātu tumsu, jo varbūt arī tumsai sāp, kad to samīn. No saviem augstumiem par tumsu smīkņā vienīgi Saule, bet tā ir Saule! Saule ir gandarīta. Saulei kārojas pēc nebeidzamām uzvarām. Arī Saule ne no kā nemācās. Viņai ir bijis pietiekami daudz iespēju pārliecināties par savu pārmērību sekām.

Par velti!

Pašapliecināšanās dziņa viņai ir stiprāka par visu. Viņa necieš baumas, ka arī uz viņas esot plankumi. Un visšausmīgāk viņu aizvaino pilns aptumsums, ko viņai ieplāno astronomi. Viņa to uzņem nervozi un pārcieš īslaicīgi. Tomēr arī viņa retumis nojūdza – lūdzu, riet un dzied angļiski! Vai viņa ir apmaldījusies? Vai apmaldījušies esam mēs? Viņa ir traka savās iespējās. Bet dulli esam arī mēs, uz gaismas sliekšņa dzimušie, kam tumsa uzkārusi lukturi.

Jauns mēness

Kā zelta trauks

Ar melnu nakti

Ir piepildīts.

O!

Hm, bet vai paši to sacerējām vai kādam nospērām?

Ak, vienalga! Decembrī diena uzvar nakti. Tas ir decembra dežurnums, galvenais triks, kas turklāt vienmēr izdodas. Te viņš ir un paliek nepārspēts meistars. Un par to viņam var daudz ko piedot. Viņš ir nelabojams – vispirms izāzējas, tad iekliedzas ūpja balsī un aizskrien pār sirdi peles kājām. Bet necentīsimies viņu uzlabot, mežāži-strēlnieki! Tikpat no viņa nemūžam netiksim vaļā. Viņš ir mūsu Liktenis.

(Regīna Ezera. “Zvaigžņu lietus”. Preses nams, 1994)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Formulē un raksturo teksta tematu!

2. Raksturo, kā tekstā atklājas žanra pazīmes, pamato viedokli!

3. Kam un kāpēc tu ieteiktu izlasīt šo tekstu?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums.** Sniedz izvēstas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

3. biļete**1. uzdevums. Izlasī tekstu!**

Dārta Andersone (2000), rakstniece, Latvijas Nacionālā rakstniecības un mūzikas muzeja pētniece
Stāsta “Selga” fragments

Nolijis. Smaržo pēc ezera. Liepziedi virs galvas un pie kājām soma. Smaga. Tikai pacieņošos. Neplānoju palikt ilgāk par pāris dienām, bet nekad jau nevar zināt. Agrajā rītā pieturā sapulcējušies pāris svešinieki. Es nostārk. Domās visu laiku atgriežos pie sviestmaizes, kas saspiesta kaut kur starp apakšbiksēm. Vismaz tās ar rezervi. Sviestmaize gan tikai viena. Nav jau arī tā, ka ļoti gribētos ēst. Parasti neēdu līdz pusdienlaikam, tad kaut ko bišķiņ. Izturētu arī bez, jo kas tad tas ir? Nieka stunda. Stunda mūžības caur priedēm un smiltīm klātu ceļu. Jūras krasts mani vienmēr ir nogurdinājis. Vismaz tagad varēšu sevi mierināt ar margarīnā nozīestu baltmaizes šķēli. Tomāts bija iebojājies. Izmetu.

Vēroju cilvēkus pieturā. Prātoju, kur tie gatavi doties. Vai vispār gatavi? Vīrietis haki krāsas šortos. Jauna meitene melni krāsotiem matiem, kuras austiņās skanošo mūziku dzirdu pat no pāris metru attāluma. Skatiens klejo, līdz apstājas pie sievietes ar bērnu pie rokas. Viņa stāv gandrīz pie pašas brauktuves. Tukšām acīm. Drudžaini vicinās, garām braucošajām mašīnām signalizējot apstāties. Mazajai varbūt kādi pieci. Pārējie izliekas neredzam. Protams. Kāds uzpīpina, bet neapstājas. Kad centieni nesekmējas, sieviete izstreipujo uz ielas. Mazā seko. Nedomājot paķertu somu un izskrienu pakaļ. Viņa nemaz neskatās, kad novedu malā un jautāju, vai vajag palīdzēt. Acis klejo tālumā. Lai izskrienas. Bērns gan nenolaiž skatienu. Tuvumā redzu, ka meitene ir pāris gadus vecāka, nekā domāju, varbūt pat skolas vecuma. Lielas, klusas acis noraugās, kā no somas izķeksēju sviestmaizi un sniedzu pretī. Neko nesaka, ēd.

Vienu līdz Saulkrastiem, lūdzu. Ja būtu dota izvēle, es nebrauktu, bet tagad neatliek nekas cits, kā caur stiklu atvadīties no sievietes ar bērnu, kura raugās jau pēc nākamās mašīnas, ko stādināt.

Varbūt jāizsauc ātrie? Bet ko tad es teiktu?

Vēl varētu uzzvanīt mammai, bet viņa telefonu nelieto. Nemāk un negrib. Lai gan pagājušajā vasarā uzdāvināju. Lietotu. Nav jau, kam zvanīt, viņa parasti saka. Es neskaitoties, es taču rakstu vēstules. Vispār jau mēs daudz nerunājam. Pēdējā laikā tikai pa vēstulei mēnesī. Varbūt pie vainas tas, ka tik agri aizbraucu no mājām. Uz lielo pilsētu. Un tur arī paliku. Sākumā dzīvoju kojās, pēc tam īrēju istabiņu tieši pie dzelzceļa sliekšņiem. [..]

Dīvaini. Par Saulkrastu māju gan es atceros pilnīgi visu. It kā nebūtu visu šo gadu. Pat tagad varu sasmaržot pēcpusdienas saulē sasīlušu priedi, mitru, smagu gaisu, verandā atstātu kafijas krūzi. Es nebraucu speciāli. Ne jau tāpēc, ka negribētu satikt mammu, bet gan tāpēc, ka gribu aizmirst. Tajā vietā viss sākās. Kaut arī sen jau ir beidzies, viss kā vakar. [..]

Nezinu, kāpēc, bet gribu mammai pastāstīt par sievieti ar bērnu. Parasti mēs neieslīgstam detaļās, runājam par praktiskām lietām – laikapstākļiem un dārza darbiem. Arī bērnībā nebijām diez ko tuvas. Kad atnācu no skolas, vienmēr atradu viņu pie spoguļa gaitenja galā. [..]

Man bija kauns ar viņu kaut kur iet. Ilgi domāju, ka arī tētim ir kauns. Tāpēc viņš mūs nekad neapciemo. Es viņu vienreiz satiku. Tēti. Viņš bija pat tīri simpātisks. Atbrauca baltā mašīnā, ar puķēm. Sarkanām nelķēm. Mammās mīļākās puķes. Ilgi stāvēja vāzē. Novīta.

(Žurnāls “Domuzīme”, 2025, Nr. 1)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Formulē un raksturo tekstā ietvertu problēmu!
2. Raksturo, kā teksts atklāj laiku un vidi/telpu?
3. Par ko un kāpēc tu vēlētos sarunāties ar teksta autori?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums.** Sniedz izvērstas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

4. biļete**1. uzdevums. Izlasī tekstu!**

Margita Gūtmane (1943), rakstniece

Stāsts “Rudens” no stāstu krājuma “Minkāns”

– Nu gan rudens! – runcis Minkāns dzird kādu rītu sakām.

Rudens? Kaut kas jauns. Rudeni viņš vēl nebija piedzīvojis. Viņš gan atcerējās kādu sarunu, kad viņš bija pievēris acis un izlicies guļam, ka viņš esot rudens runcis un tādēļ gudrs. To gudrumu viņš vienmēr atcerējās un vienmēr gudri ieņurrājās, bet, kas tas rudens tāds ir, to viņš laikam bija aizmirsis. Nekas, Minkāns ies tūlīt noskaidrot. Un Minkāns iet. Taisni, visām galda un cilvēku kājām pa vidu un pāri, pa durvīm laukā – te viņu sagrābj liela vēja brāzma un taisās paraut līdz.

– Rudens? – Minkāns paspēj nodomāt, izlaiž visus nagus, iecērt tos zālē un zemē un turas rudenim pretī. Lai tik rudens nāk. Minkāns nav tas, kas nobīstas.

Un rudens nāk un ir jau klāt, un purina krūmus un kokus, tā ka lapas vairs nespēj turēties. Kura vēl spēj, ātri ievaidas un palaiž savu zaru vaļā, ar kuru bija apradusi visu garo vasaru. Bet citas noklīdzas jau tālu gaisā – atā! – un jautri lido projām bariņos.

Minkāns vēro.

Vai tas būtu rudens?

Rudens. Hm, hm. Ļurr, Ļurr.

Tā tad rudenī viss paceļas gaisā, lido un krīt.

Krīt lapas, krīt lietuses, krīt migla, krīt rasa.

Krīt. It kā nekas vairs nespētu noturēties savā vasaras vietā.

Arī saule krīt. Katru dienu mazliet ātrāk un straujāk. Arī viņa vairs nespēj noturēties debesīs.

Minkāns apņemas to visu ievērot.

Krīt. Ļurr, Ļurr... – Krīt? – Minkāna acis kļūst pēkšņi lielas un apaļi melnas – ja jau pat saule vairs nespēj noturēties debesīs un krīt, varbūt Minkāns arī kritīs?

Minkāns atceras it labi to vienu dienu (un teiksim atklāti: arī to otro un trešo dienu, un visas pārējās arī), kad viņš no loga palodzes nokrita ar visu spilvenu, uz kura bija gulējis. Bet toreiz bija vasara un saulains, un silts, un Minkāns bija tik slinks, ka neķēra pat nevienu mušu, lai gan tās pastaigājās gandrīz pa viņa purnu. Vasarā tā tad var arī runcis nokrist no palodzes. Bet rudenī? Jā, būtu kādam jāpajautā, bet nevienam nav laika, visi skrien un rok, un rušina. Minkāns noskaidros pats.

Būs jānoskatās, ko dara cilvēki. Tie iet salīkuši: viens uz priekšu, otrs uz mugurpusi, trešs stumj vienu plecu sev pa priekšu, cits otru. [...]

Rudenī tā tad jāuzmanās no lapām, lietuses un miglas. Bet kā tad nu ir ar runčiem? – Vai tad no manis būtu jāuzmanās? – Minkāns domā. Un domā tūlīt tālāk: – Diez, vai krītoši kaķi ir bīstami?

Te nu viņam uznāk smiekli. Vai Minkāns ir bīstams? Nē un vēlreiz nē. To Minkāns var droši apgalvot. Tā tad viņš arī nekrīt! Un kā lapa koka zarā Minkāns arī nekarājas!

Minkāns ir pats izdomājis savu rudens domu. Viņš tagad zina, kas un kāds ir rudens. Rudenī jāuzmanās, jo viss krīt, kas nespēj noturēties. Bet Minkānam rudenī jāuzmana savas ķepas no peļķēm un slapjās zāles. Rudenī tā tad jācilā ķepas augstāk un slaidāk jālec. To viņš visu prot.

– Rudens, – Minkāns nosaka, kad saule izlien starp mākoņu spraugu. – Rudens, Ļurr, Ļurr! – un viņš tai uzsmaida.

(Margita Gūtmane. “Minkāns”. Rīga: Sprīdītis, 1990)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Raksturo teksta iespējamo adresātu un pamato viedokli!

2. Nosauc, ar kuriem atslēgvārdiem tu raksturotu šo tekstu, pamato savu izvēli!

3. Vai un kā šis teksts saistīts ar tavu pieredzi?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums.** Sniedz izvērstas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

5. biļete

1. uzdevums. Izlasi tekstu!

Māris Bērziņš (1962), rakstnieks

Romāna “Svina garša” fragments

Naktī, jau guļot gultā un pārdomājot visu, kas šajā Ziemassvētku vakarā atgadījies, mans garastāvoklis atkal nosveras uz leju. Paģiras? Paģiras nav no izdzertā, bet no nelāgas apjautas, ka diez vai man kādreiz izdosies atrisināt savas gara prāta un miesas prāta pretrunas. Paģiras arī no domas, ka Koļa var aizbraukt, un no idiotiskās situācijas pasaulē. Duļķainā oma miegu sadurstījusi cauru, aizmigt izdodas tikai pret rīta pusi.

Uz Jaungada balli aiziet nesanāk, uzreiz pēc Ziemassvētkiem Koļa ir nolicies slim. Šņaukājas, klepo un drebuļo zem biezās segas, bet jau domā, ka janvāra pirmajā nedēļā atkal būšot uz strīpas. Ārsts drapes izrakstījis, lūgums, vai es varot aiziet uz aptieku. Protams, varu. Vēl atnesu no mājām medus burku un upeņu ievārījumu. Koļa ir saimniecisks, tomēr nav sasniedzis to vecpuišu līmeni, kuri paši sev zāptes vāra. Vēl viens lūgums – lai aizejot pie Alvīnes tantes un pastāstot, kas ar viņu noticis, citādi uztrauksies. Viņš stāsta, pa kādiem ceļiem jāiet, kamēr beigās atrod papīra lapu un uzzīmē man veselu karti.

– Apskaties, lūdzu, kā viņa tiek galā. – Koļa vainīgi paskatās uz mani.

– Jā, bet man taču krāsot jāiet.

– Tikai uzmet aci, vairāk neko neprasu.

– Labi, jau labi.

– Un vēl. Gadījumā, ja Volfs pats jau nav aizmirsis, pasaki viņam, ka pasi viltot nevajadzēs. Nekur prom nebēgšu.

– Nopietni? – Prieclīgā vēsts izdzen man sejā smaidu. – Bet tu...

– Ko es?

– Nē, neko... Bet tu pats sacīji, ja būtu mūsu vietā, laistos prom.

– Ha! Es teicu, ja būtu! Ja būtu! – Koļa atkārto vēlreiz. – Bet neesmu. Kēķī plāpāt var visādi... Zini, es, te guļot, padomāju un sapratu, ka tāda vietām apmainīšanās nav nemaz tik vienkārša. Patiesībā tas nemaz nav iespējams, ja saproti, ko es domāju.

– Laikam saprotu... – Negaidīju no Koļas tādu filozofēšanu. Acīmredzot ilgstoša valstīšanās pa gultu savu iespaidu uz smadzenēm tomēr atstāj.

– Savā zemē pieciest svešiniekus varbūt man izdosies, bet vai varēšu iedzīvoties svešā vietā? Par to neesmu pārliecināts.

– Mjā, diez kas nav.

– Tā ir, tāpēc es palieku savā vietā, bet jūs savā. Kā mēdza teikt vecais Laviņš, svešās ūzās var saspiest kuli. Katram pašam jāizdomā, kas viņam jādara. Un, ja notiks jaunākais, tepat kaut kur paslēpsos.

– Zem gultas?

– Neāksties. Ej.

Alvīne ar saviem lopiņiem mitinās aiz Ziepniekkalna kapu dienvidu gala. Te, starp smilšainajām kāpām, kur karaskolas kadeti deviņpadsmitajā gadā cīnījās pret bermontiešiem, te, kur pusaugu gados mēs, puikas, traucāmies ar slēpēm no kalniņiem – tie toreiz likās tik augsti –, zeme ir visai paliesa, taču dažas govīs un kazas pabarot var. Otrpus Mālu ielai ir ganības, tāpat mežmalas pilnas ar tīri pieklājīgu zāli – vasarā pietiek un arī ziemai sienu var sagādāt atliku likām. Ja eju pa Reimersmuižas jeb – kā to nesen pārdēvēja – Misas ielu, tad šķiet, vai katrā mājēlē tiek turēts kāds ragulops un vistas. Lauku gaiss šeit diktāk spiežas nāsīs nekā pilsētas. Ai, ko nu runāju, – no pilsētas te nav ne smakas.

(Māris Bērziņš. “Svina garša”. Rīga: Dienas Grāmata, 2015)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Formulē un raksturo tekstā ietverto problēmu!

2. Raksturo teksta valodas īpatnības (leksiskās/morfoloģiskās/sintaktiskās)!

3. Kādas pārdomas tev radās pēc teksta izlasīšanas?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums.** Sniedz izvērtas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

6. biļete**1. uzdevums. Izlasi tekstu!**

Vilis Kasims (1986), tulkotājs, rakstnieks

Stāsta “Pirmās formulas draugi” fragments

Par pirmās formulas fanu es kļuju galvenokārt saldumu dēļ. Sacīkšu dienas bija tās retās reizes, kad mājās atnāca pāris tēva paziņas, neveikli sasveicinājās ar māti, krietni draudzīgāk – ar tēvu, iedeva man vafeļu tortes kasti un devās uz dzīvojamo istabu skatīties televizoru. Parasti es sākumā kaunējos iet pie viņiem un notiekošo vēroju no virtuves, pie galda malkodams tēju un grauздams dāvanu. Tomēr agrāk vai vēlāk pienāca brīdis, kad aizrāvies iegāju istabā un apsēdos uz skapīša pie durvīm, jo negribēju palaist garām pitstopus, apdzīšanas, avārijas.

Lai gan mašīnas mani neinteresēja, televizorā dūcošās formulas bija kas pavisam cits, tām nebija nekā kopīga ar braucamajiem, ko redzēju Zaļupes ielās. Arī visi piloti bija no tālām zemēm ar savādiem vārdiem. Airtons Senna, Rubenšs Barikello, Mika Hakinens, Žans Alezī un Mihaels Šūmahers izklausījās pēc pasaku varoņiem un izskatījās pēc futūristiskiem bruņiniekiem krāsainās ķiverēs un ar reklāmām aplipinātos sacīkšu tērpos. Mums tā vietā bija kaimiņš Aivars ar veco opeli, kurš reizēm aizveda mani ar tēvu uz Limbažiem, visu ceļu klusēdams, kamēr es salona spogulī vēroju viņa sirmojošās valzīrga ūsas.

Sacīkstes es atdarināju arī savās rotaļās. Istabas skapī pamazām krājās mašīnu modeļi – galvenais, ko lūdzu mātei atvest no Rīgas braucieniem. Tagad, atgriežoties pie vecajām kastēm, mani vairāk interesē vecie padomju modeļi – personīgi neiepazīts laiks vienmēr liekas vilinošāks –, bet tolaik kolekcijas lepnums bija “Bugatti” sporta mašīnītes. Ar tām gonkoju pa paklāja malām vai vēlāk pa trasi, ko izveidoju no brālēna sagādātajām cigarešu paciņām. Ātrumu noteica metmie kauliņi un dažī papildu noteikumi, bet rezultātus sarakstīju rotaļu statistikai atvēlētā burtnīcā. “Man droši vien bija avancētākie iedomu čempioni visā Zaļupē,” vidusskolas laikā teicu draugam, stāstīdams par tālaika spēlēm. “Droši vien pat visā Latvijā,” viņš atsaucās, krietni pārvērtēdams manus pierakstus.

Formulas nebija vienīgais sports, kas piepildīja manus bērnības vakarus. Skatījos visas sacensības, ko vien rādīja pa televizoru, ieskaitot trampīnlēkšanu un biljardu. Daļēji sacīkšu gara dēļ, daļēji – kā iedvesmu paša brīvajam laikam. Biatlona sacīkstes, piemēram, pamudināja ziemā pārvērst kartupeļu lauku par slēpošanas apli un uz vecā kolhoza šķūņa sienas uzzīmēt mērķus sniega pikām. Savukārt vasarā ar Uldīti uztaisījām nelielus vērtus no dēļiem un nez kur atrasta zvejnieku tīkla, tad pamīšus spēlējām futbolu un handbolu. “Kas tu gribēsi būt, kad izaugsi liels?” atceros Uldīša jautājumu no tiem mēnešiem, vienīgo reizi, kad mēs apspriedām pieaugušo iecienīto tēmu. “Es gribētu būt karatists, bet laikam jau vajadzēs kļūt par skolotāju,” skumji atbildēju.

Tomēr formulas svētdienas ar tēva draugiem atmiņā ir noenkurojušās spēcīgāk par visu pārējo deviņdesmito gadu televīziju – arī tāpēc, ka tā bija teju vienīgā vīriešu draudzības pieredze manā bērnībā. Tomēr pēc gada vai diviem ciemiņi pārtrauca nākt un tēva paziņas es vairs tikpat kā nesatiku. [...] Tas arī loģiski, jo ko gan citu pieauguši vīri var darīt ciematā [...] Ja nu vienīgi aiziet ciemos apbrīnot garāžas instrumentu krājumus vai satelītu šķīvjus, kas ātri vien bija iekārtojušies gandrīz visās sētās, sniedzot vēl vienu ieganstu palikt mājās, mierā un vientulībā – lai gan, protams, šo vārdu neviens nelietoja, jo tas piederēja jūtu pasaulei, tāpēc bija vājuma apliecinājums.

(Pieejams: <https://satori.lv>)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Raksturo teksta nolūku un pamato viedokli!
2. Kā, tavuprāt, tekstā izpaužas autora individualitāte?
3. Kam un kāpēc tu ieteiktu izlasīt šo tekstu?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums.** Sniedz izvēstas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

7. biļete

1. uzdevums. Izlasi tekstu!

Sandris Ādminis, filozofs, dzīvnieku aizstāvis

Raksta “Vai Rīga jau gatava uz klausīt dzīvnieku stāstu?” fragments

Par izstādi “Dzīvnieki Rīgā: lietot un lolot?” Rīgas Vēstures un kuģniecības muzejā (RVKM), kuratore Rasa Pārpuce-Blauma

[..] Decembrī, kad izstādi atklāja, tirdziņā zem Doma baznīcas gaiļa varēja pabarot un apmīļot aitas, uzsēsties mugurā ponijam vai ēzelim un, protams, nogaršot un nopirkt no dažādiem dzīvniekiem darinātas preces, kažokādas un vilnu, klausīties, kā skan ādas bungas, dūdas utt. Daudz kas no tā ir mūsu ikdiena, bet daudz kas lielā mērā palicis pagātnē un tradicionālo tirdziņu formā – tūristiem, kas meklē eksotiku. Gaiļi Rīgas baznīcu torņos aicina saglabāt modrību, vērību un runāt droši, un varētu teikt, ka viņi ir uz klausīti – izstāde izgaismo visdažādākās ar dzīvniekiem saistītās jomas pilsētā un aicina uz sarunu: nekas no tā nav tik pašsaprotami, kā pārsvarā domājam. [..]

Muzeji cenšas pielāgoties sabiedrībai, kas aizraujas ne tikai ar smieklīgiem kaķu video, bet arī iekarst diskusijās par dzīvniekiem sabiedrībā. [..]

Izstādes saturs

Kolekciju veido apmēram 20 nodaļas ar gandrīz 500 eksponātiem (attēliem un objektiem). Nodaļas izkārtotas, sākot ar tagadni, taču skatītājam nav liegts sākt arī no senā gala. [..] Vēl tikko Rīgas cirkā rādīja dresētu zvēru trikus, arī par apdraudētām sugām sāka domāt tikai samērā nesen, bet aizsardzības biedrības un pirmie likumi, kas prasa saudzēt “mazos brāļus”, parādījās vien pirms 150 gadiem. Došanās atpakaļ laikā palīdz pamanīt, pat izjust, cik ļoti neierasta uz vēstures fona ir mūsdienu situācija, kad dzīvnieki vairs nav tikai darba, iztikas un izklaides līdzekļi (vai kaitēkļi), bet kaut kas vairāk. Vismaz daļa no viņiem. [..]

Mūsdienu nodaļās uzsvērts, ka dzīvniekus uztver arvien niansētāk – viņi ir daļa no ekosistēmas, nevis tikai traucēkļi, no kā atbrīvoties, vai noderīgas lietas, ko lietot. Jo tuvāk tagadnei, jo vairāk tiek runāts par dzīvnieku aizsardzību, ne vien par izmantošanas veidu “sakārtošanu”, bet arī izbeigšanu – tā liecina materiāli par *Rīgas protestiem* pret kažokādu industriju un dzīvnieku izmantošanu cirkā. Ir prakses, kas burtiski kļūst “morāli novecojušas”, – lāči vairs nav klauni, baloži nav pastnieki, un zirgi nav taksometri. Arī pilsētas atteikšanās no zirgiem kā galvenā transporta uzreiz pēc 19. “zirgu gadsimta” (“zirgspēks” kā mērvienība gan palicis), atteikšanās no hipodroma un eksotisku ādu izmantošanas (milzīgs koferis no krokodila, dāmu kostīms ar mērkaķa kažoku, pat krupju ādas kurpes), izzudusi arī rakstīšana ar zoss spalvu, par ko tagad atgādina vārds “pild-spalva”. Lai gan daudzas pārmaiņas nenotika dzīvnieku aizstāvības vārdā, tās ir spilgti piemēri, ka pavisam ierasti dzīvnieku izmantošanas veidi var izzust īsā laikā, un, visticamāk, tā notiks arī turpmāk. [..]

Ko dzīvnieki grib, lai par viņiem stāsta?

Vēsturniece Zita Pētersone, viena no izstādes līdzautorēm, man teica: “Par to noteikti daudzi vēsturnieki vai zinātnieki smietos, bet man bija izjūta, ka dzīvnieki grib, lai par viņiem izstāsta to stāstu. To šausmīgo stāstu, kas ar viņiem ir darīts tajos gadsimtos.” Par jātnieku zābaku piešiem, kas izskatās pēc moku rīkiem, zvēru būriem un pātagām, par 20 trušādām glaunā kažokā, par elitāro “medību līksmi”, masveida audzēšanu utt. [..]

Lai gan objektu un informācijas ir daudz, tā nav tikai kolekcijas atlase un pārskats par notikušo, bet veido arī emocionālo noskaņu. Kā jau vēstures izstāde, tā, pirmkārt, skatās atpakaļ, tomēr rosina arī iztēloties nākotni, kurā sabiedrība citu sugu būtnei ciena kā līdzgaitniekus. Jautājums izstādes nosaukumā “lietot un lolot?” neattiecas uz pagātni, bet norāda uz mūsu izvēli tagad un turpmāk.

(Pieejams: <https://satori.lv>)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Raksturo teksta iespējamo adresātu un pamato viedokli!
2. Nosauc, ar kuriem atslēgvārdiem tu raksturotu šo tekstu, pamato savu izvēli!
3. Raksturo, kā teksts atklāj laiku!

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!

4. uzdevums. Sniedz izvērsta atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

8. biļete**1. uzdevums. Izlasī tekstus!**

Edīte Tišheizere (1956), latviešu teātra kritiķe un teātra zinātniece

Recenzija “Skaistie sapņi vistu fermā”

Rūdolfa Blaumaņa *Launais gars* Valmieras teātrī mainījis laiku un vietu, un loģiku.

Šī teātra sezona solās paiet Rūdolfa Blaumaņa zīmē, jo gaidāmi vismaz pieci jauniestudējumi vai visos Latvijas teātros. Bet režisorei Inesei Mičulei būšot pat divas mūsu klasiķa interpretācijas – nule Valmierā iznākušajai komēdijai *Launais gars* sekos drāma *Ugunī* Nacionālajā teātrī. Režisora profesija neļauj strādāt astoņas stundas piecas darba dienas, vismaz domās viss notiek nepārtraukti, un gluži iespējams, ka vairāki iecerēti uzvedumi zināmā mērā spoguļojas cits citā. Diez vai *Ugunī* pārlietu daudz komisku elementu atradīsies, toties *Launajā garā* Inese Mičule uzsvērusi dramatiskos, pat traģiskos notikumus.

Jau izrādes sākums ir draudīgs un pat drusku rēgains: pustumsā skatuvei pāri slīd melna ēna. Ēnu sarodas aizvien vairāk, spocīgais puskrēslas rīts pārvēršas mehāniski darbīgā dienā: cilvēki kā roboti slīd pa taisnām līnijām – nodod, saņem, noceļ, pārliet, nodod, saņem, pārliet, noceļ. Ikdienišķais konveijers mūsdienu vistu fermā ir tik rutinēts, ka nav jābrīnās par to, cik aplam viegli ļaudis uzķeras uz vieglas naudas apsolījumu. Ir vinnēti četrarpus miljoni!

Tāds ir šodienas ekvivalents 19. gadsimta beigu 75 tūkstošiem rubļu. Proti, režisore Blaumaņa 1892. gadā sarakstīto lugu, kuras notikuma vieta ir Vidzeme, laiks – tagadne, pārcēlusi uz mūsdienām. Scenogrāfs Uģis Bērziņš radījis gandrīz vai industriālu vidi – stikmā līstītēm apšūta tukša telpa, droši vien gatavās preces noliktava, ar vienu vienīgu lielu galdu pa vidu un logu, pa kuru iespējams vērot, kā veicas darbi iekšpagalmā. Par to, ka šī vieta un šie cilvēki nemaz tik lietišķi un darbos vien iegrimuši nav, liecina tikai kāda dīvaina detaļa – noliktavai griestu vietā ir... mākoņi. Tad lūk, kur kļūst viņu domas.

Cīruļi nu ir, jādomā, paliela olu ražotne, māju saimniece Anna Ineses Pudžas atveidojumā ir biznesa sieviete lietišķā bikškostīmā, bet levas Esteres Barkānes kalpone levas nevis sēž pie ratiņa, bet, džinsu “miņikos” tērpusies, rindo kastītēs olas. Olas ir pateicīgs rekvizīts komiskām izdarībām, un tādu te netrūkst – gan Blaumaņa uzrakstītu, gan režisores vai aktieru sacerētu. [...]

Šajā raksturu defilēšanā piedalās gan kaimiņi zemessargi – Lapsa Ingus Kniploka un Vilks Mārtiņa Liepas atveidojumā, gan abu dēli – pagalam kautrīgais Rūda Bīviņa Juris un Aksela Aizkalna Pēteris, kam mēles ķeršanās nav laupījusi pašpārliecību, gan Janusa Johansona Ābrams, kam pat liekas atrasts līdzinieks mūsdienu politikā. Savu krāsu ienes arī Elizabetes Miltas par lietu kārtību pārliecinātā Annas māsa Līze un dēls Janka, ko savā pusaudzņa pasaulē iegrimušu spēlē Kristaps Kristers Ozols. [...]

Tas, kas mani patiešām mulsina, ir režisoru – ne tikai Ineses Mičules – neticība, ka skatītāji nesapratīs lugas laikmetīgo jēgu, ja notikumi nebūs pārcelti uz mūsu dienām. [...] Jā, ir iespējams liels vinnests un naudas nestas nelaimes arī 21. gadsimtā. Bet kāpēc “pagasta nabags” Mantrausis pa nedēļai mīt dažādās fermās, un no kurienes radies tabors un puikas, kas izrāvuši eglīti, zem kuras viņš apracis savu naudu? Un kāda gan pauna ir Ābramam, kurš drīzāk ir kāds deputāts, ne apkārt braukājošs tirgonis?

Sezonas pirmais Blaumaņa iestudējums tomēr atstāj daudzus “vaļējus galus” un sajūtu, ka mūsdienīga efekta dēļ brīžiem ir upurēta loģika.

(Pieejams: <https://ir.lv>)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Raksturo teksta nolūku un pamato viedokli!
2. Raksturo teksta valodas īpatnības (leksiskās/morfoloģiskās/sintaktiskās)!
3. Kam un kāpēc tu ieteiktu izlasīt šo tekstu?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums.** Sniedz izvēstas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

9. biļete**1. uzdevums. Izlasi tekstu!**

Artis Svece (1970), filozofs, publicists

Raksta “Zinātne pie virpas” fragments

Atklāti runājot, es nesaprotu, kā cilvēks var izvēlēties ārsta profesiju. Nepārtrauktai saskarsmei ar cilvēku ciešanām vajadzētu būt neizturamai. Bet es arī saprotu, ka šī profesija var sniegt lielu gandarījumu. Tava darba rezultāti ir skaidri un uzskatāmi. Nav grūti atrast atbildi, kāpēc ir vērts strādāt par ārstu, – tas ir saprotami gan pašam, gan pārējiem.

Mana profesija ir filozofs. Tai ir savi plusi, bet viens no mīnusiem nepārprotami ir tas, ka regulāri nākas saskarties ar cilvēkiem, kuri labākajā gadījumā nesaprot, ko tu dari, bet gana bieži ir arī gatavi izteikt visādus nievājošus komentārus. Ja tā padomā, tas ir mazliet īpatnējs eksistences veids – lielākajai daļai cilvēku diez vai nākas pastāvīgi aizstāvēt to, ar ko viņi nodarbojas.

Šī vajadzība skaidrot un aizstāvēt ar gadiem nepāriet, bet, jāsaka, ar laiku uztrauc arvien mazāk. Filozofija kā nodarbe pastāvēja, kad vēl nebija latviešu, Rīgas, Latvijas Republikas, un gan jau pastāvēs, kad Latvijas vairs nebūs. Man personīgi ir svarīgi, ka Latvija var pievienoties šai tradīcijai, bet jāatzīst, ka filozofijas pasaulē diez vai daudzi pamanītu, ja latvieši nolemtu sevi vairs neapgrūtināt ar filozofiskiem jautājumiem. Tā ka intriga ir vienīgi tajā, vai filozofija var pastāvēt Latvijā un latviešu valodā. [..]

Ir viena doma, kas acīmredzami vilina gan daļu politiķu un zinātnes administratoru, gan daļu sabiedrības. [..] Proti – mums ir maz naudas, tāpēc būtu labi, ja to tērētu nevis visam, ko zinātnieki vēlas pētīt, bet tikai vajadzīgām lietām, kas būtu noderīgas Latvijas ekonomikai un nodokļu maksātājiem, kuri galu galā Latvijas zinātni vismaz daļēji uztur. [..]

Proti, teorētiski it kā ir skaidrs. Cilvēkam, kuram īsti nav saskarsmes ar zinātni, viss liekas ļoti loģiski – teiksim, ja tu audzē burkānus un redzi, ka burkāni nenes ienākumus, bet pieprasījums pēc bietēm pieaug, tad ir jāaudzē bietes un nav jāšķērdē laiks un resursi burkānu audzēšanai. Un līdzīgi taču varētu darīt ar zinātni – nodarboties tikai ar to, kas nes tūlītēju labumu. [..]

Bet, manuprāt, galvenais ir tas, ka zinātne nepakļaujas rūpnīcas loģikai. Daļa Latvijas politiķu un uzņēmēju grib, lai zinātniekus noliek pie virpas un tur viņi taisa to, ko vajag. Bet zinātnieks nevar precīzi paredzēt, ko un vai kaut ko atklās. Tāpat nav iespējams sasaukt kopā māksliniekus un pateikt viņiem, lai glezno tikai labas gleznas. Zinātniekiem ir jāļauj izmēģināt idejas un kļūdīties.

Otrkārt, zinātniekiem vajag radošu un dinamisku zinātnes vidi [..]. Standarta atbilde ir – jā, mēs jau visi šādu vidi gribētu, bet nevaram to atļauties. Labi, ok, bet arī uz to ir standarta atbilde – mēģinājumi trenēt zinātniekus tikai noteiktā laukā, kas, pēc politiķu un uzņēmēju domām, Latvijai ir vajadzīgs, beigsies ar to, ka spējīgākie un gudrākie cilvēki, kas te tiks sagatavoti, aizbrauks. Jo viņi te nejutīsies labi, jo te nebūs interesantas un radošas pētnieciskās vides, jo viņus visu laiku gribēs kontrolēt, pielikt pie virpas, pamācīt. [..]

Vārdu sakot, es piekrītu, ka zinātne ir dārga un izšķērdīga padarīšana. Tāpat es piekrītu, ka zinātniekiem ir jāspēj paskaidrot, kāpēc viņu pētījums ir svarīgs, un atbalsts zinātni nevar būt bez robežām. Bet realitāte ir tāda, ka Latvijas sabiedrība ir nolēmusi taupīt uz zinātnes rēķina vairāk nekā lielum lielais vairums Eiropas un citu attīstīto valstu, tā atbalsta zinātni un augstāko izglītību krietni mazāk nekā Igaunija un Lietuva, kuras taču arī nepeldas naudā.

(Pieejams: <https://satori.lv>)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Formulē un raksturo tekstā ietvertu problēmu!
2. Nosauc, ar kuriem atslēgvārdiem tu raksturotu šo tekstu, pamato savu izvēli!
3. Par ko un kāpēc tu vēlētos sarunāties ar teksta autoru?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums.** Sniedz izvērstas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

10. bijete

1. uzdevums. Izlasi tekstu!

Raksta “Skalās lasīšanas sacensībās uzvar Roberts Gāže no Rīgas Igaunņu pamatskolas” fragments

Sestdien, 11. oktobrī, Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) Ziedoņa zālē norisinājās jau astotais Skalās lasīšanas sacensību nacionālais fināls. Tajā piedalījās 19 novadu lasīšanas čempioni no visiem Latvijas reģioniem ar saviem līdzjutējiem, viņu vidū 10 zēni un 9 meitenes. [..]

Kopā ar pirmsskolas vecuma bērnu un ģimeņu lasītveicināšanas programmu *Grāmatu starts*, vecāko un tradīcijām bagātāko programmu *Bērnu, jauniešu un vecāku žūrija* Skalās lasīšanas sacensības ir trešā nozīmīgākā LNB iniciatīva sabiedrības iesaistes kustībā *Restarts lasīšanai*, kas īpašu nozīmi iegūst šogad, kad svinam 500 gadus latviešu grāmatai. [..]

Čempiona titulu šogad ieguva Roberts Gāže no Rīgas Igaunņu pamatskolas. Viņš lasīja Ilzes Skrastiņas grāmatas *Kā iet pa skolu? Normāli!* fragmentu. Savā vizītkartē viņš raksta: “Patīk lasīt grāmatas un daru to daudz un bieži kopā ar ģimeni. Mīļākais žanrs – detektīvi, piedzīvojumi, fantāzija. 2. vietā – Gabriela Pelka no Siguldas pilsētas vidusskolas, kura lasīja fragmentu no itāļu rakstnieces Andželas Naneti grāmatas *Mans vectēvs bija ķiršu koks*, ļoti emocionālos un personiskos pārdzīvojumos sakņots lasījums, jo “grāmatas spēj palīdzēt”, teica Gabriela. [..] 3. vietu ieguva ukraiņu meitene Zlata Kliuieva no Jēkabpils 2. vidusskolas, kura lasīja Dzintara Tilaka grāmatas *Zlatas ceļš* fragmentu. Trīs gadu laikā meitene ir iemācījusies latviešu valodu, runā bez akcenta un kļuvusi par Latgales čempioni skaļajā lasīšanā. Zlata prot lasīt piecās valodās: ukraiņu, latviešu, krievu, angļu un vieglākus tekstus vācu valodā. [..]

Iepriecināja dalībnieku grāmatu izvēle Skalās lasīšanas sacensībām, tā ir ļoti daudzveidīga. Jaunieši izvēlas gan klasikas darbus, piemēram, Džeka Londona *Baltais ilknis* un igauņu rakstnieces Aino Pervikas *Burmeme* [..]. Bērni izvēlas humora pilnos, visā pasaulē populāros Deivida Valjamsa darbus *Gangsteromīte un Smirduļa kungs*, viņi atrod netaisnības atmaskojumu Frančeskas Saimonas grāmatā *Negantais Niks tiek pie bagātības* un izprot, un līdzī jūt dažādībai Džakomo Macariolas grāmatā *Mans brālis ķer dinozaurus*. [..] Taču aktīvi tiek lasīti arī latviešu mūsdienu autoru darbi – Dzintara Tilaka *Zlatas ceļš*, *Labo blēņu vasara*, *Okī doki*, Ilzes Skrastiņas *Kā iet pa skolu? Normāli!*, Agneses Vanagas *Plastmasas huligāni* un citi. [..] Sacensību galvenais noteikums ir izrādīt cieņu bērna izvēlei, lai veicinātu lasītpraksi un pozitīvas emocijas. Nenovērtējams ir bērnu prieks, iepazīstinot ar grāmatām, ko viņi ir izvēlējušies paši. Viņi kļūst par lasīšanas vēstnešiem, lasītpraks tūlīt nonāk klausītāju sirdīs, var vien pabrīnīties, kāds klusums valda lielajā Ziedoņa zālē, kad kāds lasa.

Lasīšanas un grāmatas nozīme cilvēka dzīvē ir vitāli svarīga arī Skalās lasīšanas sacensību fināla žūrijai. Apliecinot savu aktīvo nostāju un atbalstu skolēnu iesaistei lasīšanas aktivizēšanā, šogad sacensības vērtēja Rīgas mērs Viesturs Kleinbergs, rakstniece un kustības *Laiks lasīt* aizsācēja Inga Grenčberga, aktieris un režisors Valdis Lūriņš, LNB karšu krājuma vadītāja Linda Akmentiņa un kultūras žurnāliste Henrieta Verhoustinska. Katrs no viņiem atzina, ka šīs četras stundas ir bijušas ļoti emocionālas un pacilājošas. [..] Katrs no žūrijas bija sarūpējis speciālbilvu kādam sacensību dalībniekam, arī rakstnieki Agnese Vanaga un Dzintars Tilaks dāvināja savas jaunās grāmatas ar īpaša personiska veltījuma ierakstiem. [..]

Kā Valsts kultūrkapitāla fonda finansētais valstiski nozīmīgais kultūras pasākums Skalās lasīšanas sacensības ir aptvēris visu valsti, iesaistot 7500 piekto un sesto klašu skolēnus pašu izvēlētas, aizraujošas grāmatas lasīšanā un popularizēšanā. Sacensības ir norisinājušās 251 skolā. [..] Organizatoru mērķis ir krietni ambiciozāks, nekā šķiet – palīdzēt augt un veidoties jaunai vecāku paaudzei, kura izprot priekšā lasīšanas nozīmi un prot to darīt.

(Pieejams: <https://diena.lv>)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Raksturo teksta aktualitāti!
2. Raksturo, kā teksts atklāj laiku!
3. Kādas pārdomas tev radās pēc teksta izlasīšanas?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!

4. uzdevums. Sniedz izvērsta atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

11. bijete

1. uzdevums. Izlasi tekstu!

Latviešu valodas aģentūras pētījums “Jauniešu valoda Latvijā: latviešu un angļu valodas prestižs, prasme un lietojums”. Sociālingvistisks pētījums (2022–2024). Justīne Bondare, Gunta Kļava.

Pētījuma “Angļu valodas ietekme uz Latvijas lingvistisko vidi: situācijas raksturojums” fragments

Angļu valoda mūsdienu pasaulē nenoliedzami funkcionē kā neoficiāla starpniekvaloda [Graddol/2003: 29], angļu valodas apguve un lietojums savieno mūs ar ārpusauli, tās sniegto informāciju un piedāvātajām iespējām. Kā norādīts LVA pētījumā “Valodas situācija Latvijā: 2016–2020” [Valodas situācija 2016–2020: 64]: “[...] ja vēl pirms desmit gadiem angļu valodas lietojums ikdienā sabiedrības dzīvē bija lielākoties nepieciešams atsevišķās jomās (tūrismā, starptautiskajā uzņēmējdarbībā, augstākajā izglītībā, jauniešu subkultūrās u. c.), pašlaik gan angļu valodas pratēju skaita, gan valodas prasmes līmeņa pieauguma, gan prestiža ziņā jaunākās paaudzes respondentu grupā tā kļūst par otru svarīgāko valodu Latvijā lietoto valodu kopumā.”

Angļu valodas prasmes nozīme salīdzinājumā ar citu svešvalodu prasmi sabiedrībā tiek vērtēta visaugstāk, kas liek secināt, ka angļu valoda tiek uzskatīta par valodu ar sociālu un ekonomisku vērtību. Piemēram, 2023. gadā LVA veiktās valodas situācijas izpētes dati rāda, ka angļu valodas prasmes nozīme pieaug, īpaši tas vērojams respondentu viedoklī par jaunākajai paaudzei nepieciešamajām valodu prasmēm. Vērtējot dažādu valodu prasmes nepieciešamību Latvijas iedzīvotājiem, 93,3 % respondentu norādījuši, ka Latvijā bērniem un jauniešiem jāprot latviešu valoda, bet arī liels īpatsvars – 89,4 % – respondentu norādījuši tieši uz angļu valodas prasmes nepieciešamību šajā grupā [Valodas situācija 2023: 41].

Angļu valodas loma neapšaubāmi pieaug – tā tiek izmantota gan mutvārdu, gan rakstveida saziņā, tiek lietota pārmaiņus ar latviešu valodu, pārlēdzoties no vienas valodas uz otru, resp., saziņā tiek izmantota koda maiņa jeb valodu mija (*language interaction*), kas šajā pētījumā izvēlēts par virsterminu (ietver arī koda jaukšanu un aizguvumu ienākšanu valodā). Valodu mija apzīmē situāciju, kad indivīds lieto divas vai vairākas valodas vienā saziņas situācijā. J. Bondares maģistra darbā “Koda jaukšana Latvijas jauniešu vidū: lingvistiskā attieksme un ekstralingvistiskie faktori” secināts, ka angļu un latviešu valodas jaukšana jauniešu vidū ir diskursa stratēģija, ar kuras palīdzību notiek pielāgošanās sarunas dalībniekiem un sociālajam kontekstam.

Turklāt angļu valodas lietojums vienaudžu vidū var palīdzēt sasniegt kādu komunikatīvu mērķi (mazināt sarunas formalitāti, risināt konfliktu utt.) un norādīt uz sociālo identitāti jauniešu savstarpējā komunikācijā [Bondare 2023a: 73]. Tātad angļu valodai ir nozīmīga loma jaunieša identitātes konstruēšanā, un šajā vecumposmā angļu valoda var gūt virsroku pār latviešu valodu vairākās sociolingvistiskajās jomās un funkcijās.

Pētījumā arī secināts, ka latviešu valoda joprojām ir dominējošā valoda tās agrās apguves un lietojuma dēļ daudzās nozīmīgās sociolingvistiskajās jomās (izglītībā, saziņā ar ģimeni, skolotājiem un darba devējiem utt.). Tomēr pozitīva lingvistiskā attieksme pret angļu valodas lietojumu un valodas lietojuma iespēju daudzveidība tuvina abas valodas lingvistiskajā hierarhijā. Angļu valoda tiek uzskatīta par sociāli izdevīgu valodu, kuras prasme ļauj ne tikai iegūt draugus visdažādākajos pasaules nostūros, satuvināties ar vienaudžiem un dalīties ar sociālajos medijos populāriem jokiem jeb mīmiem, bet arī iepazīt pēc iespējas daudzveidīgāku saturu, kas pieejams internetā, iegūt izglītību ārzemēs vai ceļot u. tml. [Bondare 2023d] [...]

(Pieejams: <https://valoda.lv>)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Raksturo teksta nolūku un pamato viedokli!
2. Raksturo teksta valodas īpatnības!
3. Kam un kāpēc tu ieteiktu izlasīt šo tekstu!

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!

4. uzdevums. Sniedz izvērsta atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

12. bijete**1. uzdevums. Izlasi tekstu!**

Renāte Siliņa-Pinķe (1975), Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu valodas institūta vadošā pētniece

Raksta “Dažas “ceļojuma” skices no personvārdu vēstures pētījuma” fragments

Varbūt ne katrs lasītājs iedomājas, cik aizraujoša un negaidītiem atklājumiem bagāta var būt personvārdu – gan cilvēku vārdu, gan uzvārdu – pētniecība. Tas ir savdabīgs ceļojums tautas un valodas vēsturē. Kaut arī vārdu katrs bērns saņem piedzimstot, vārdiem ir pašiem sava vēsture, kas parasti ir daudz ilgāka par viena cilvēka mūžu un lielākoties mērāma pat vairākos gadsimtos. Arī latviešu uzvārdi, lai gan bieži ir jaunāki par vārdiem, reizēm tomēr iesniedzas pat viduslaikos.

Katram pētījumam ir mērķis, līdz kuram zinātnieks vēlas nonākt un kas jāpatur acīs, lai neapmaldītos faktu un pieņēmumu labirintos. Tas atgādina braucienu vilcienā – pasažieris vēlas nonākt gala stacijā, tomēr pa ceļam var vērot daudzveidīgus skatus, kas rosina iztēli un mudina ik pa brīdim izkāpt un tuvāk iepazīt garām slīdošās ainas. Arī pētniekiem ceļā gadās daudz interesantu faktu, tēlu vai neizzinātu jautājumu, kuri mudina novirzīties no mērķa un kuri parasti ar nopūtu un piepūli jānoliek malā. Tomēr šoreiz vēlos palūkoties tieši uz tiem.

Mana vilciena mērķis ir Latviešu personvārdu vēsturiskās vārdnīcas ieceres un pirmo šķirķļu izstrāde kopā ar mazu, saliedētu komandu. Tomēr pa ceļam – aiz loga, aiz teksta, aiz attēla – ir daudz interesantu stāstu, kas prasās tikt izstāstīti, bet kas pazūd ceļā uz konkrēto mērķi. Lai jautu ieskatīties kaut dažos no tiem, šoreiz vārdu stāsti būs īsas skices, kas pierakstītas, veroties pa braucošā vilciena logu. Varbūt tā būs interesanta lasāmviela, bet varbūt kādu mudinās izkāpt un doties izpētīt kādu no ieskicētajām ainavām.

Dažas pirmās skices veltītas ierakstiem 17. gadsimta beigu un 18. gadsimta evaņģēliski luterisko latviešu draudžu baznīcu grāmatu dzimušo reģistros. Tie ir daži no senākajiem latviešu draudžu reģistriem. Tieši šajā laikā ierakstu teksti mēdz būt latviski, kamēr vēlākā laikā tie top vācu, bet rusifikācijas politikas laikā 19. gadsimtā – arī krievu valodā. [..]

Lai pievērstos citam stāstam, vispirms varētu jautāt: cik daudzi latvieši nekļūdītos, ja viņus lūgtu nosaukt gleznotāja Rozentāla vārdu? Mūsdienās mums parasti ir grūti iedomāties, ka līdzās vārdam “Jānis” ir eksistējis arī tā variants “Janis” (ilustrācijai noder Saldus draudzes baznīcas grāmatas fragments). Mēs to visdrīzāk uztvertu kā rakstības kļūdu. Tomēr šķiet, ka Kurzemē (arī Janis Rozentāls ir kurzemnieks) 18. gadsimtā abi varianti ir bijuši gandrīz vienlīdz populāri. Piemēram, Snēpeles draudzes baznīcas grāmata liecina, ka 1793. gadā Svilpju saimniekam Janim ir piedzimis dēls Jānis. Savukārt Priekules draudzē 1795. gadā Klabju Pridriķim un viņa sievai Marī ir piedzimuši un kristīti dvīņi Janis un Jānis. Un kur nu vēl daudzie gadījumi, kuros vārda pieraksts neļauj noteikt patskaņa garumu! Lai arī vairāku gadsimtu garumā līdz pat 21. gadsimta sākumam Jānis ir bijis populārākais latviešu vīriešu vārds, visi tā noslēpumi un vēsturiskās attīstības līkloči vēl nav atklāti.

Jautājums, kas vecākiem ir aktuāls joprojām, – cik vārdus dot bērnam? Lai gan parasti ir viens vārds, mūsdienās bērniem samērā bieži doti divi vārdi. Agrākos gadsimtos vārdu skaits nereti norādīja arī sociālo statusu.

(Žurnāls “Domuzīme”, 2025, Nr. 4)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Formulē un raksturo teksta tematu!
2. Nosauc, ar kuriem atslēgvārdiem tu raksturotu šo tekstu, pamato savu izvēli!
3. Par ko teksts rosina domāt, pamato savu viedokli!

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums.** Sniedz izvērstas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

13. biļete**1. uzdevums. Izlasi tekstu!**

Rvīns Varde (1985), rakstnieks, publicists

Stāsta “Maize un citas izklaides” fragments

Mans ķermenis ir liels – bieži uzlūkoju to ar apbrīnu kā degunradzi savannā. Tas ir tik liels, ka meklē svešu lietussargu radzes ar acīm un viesnīcu gultās guļ tikai pa diagonāli. Kad jāpieliecas dušā, daru to uzmanīgi, neizlaižot no acīm aso ziepju plauktiņa malu, kuru pazīstu pat pārāk labi. Ķermenis ļoti ātri tiek galā ar zeķēm, kājas darbojas kā piesta, pat apavi izjūk turpat uz ielas. [..]

Jau sen esmu ielāgojis, ka degunradzi ir iespējams dresēt – atšķirībā no dzīvnieka es zinu, ka pātaga reizē ir arī burkāns. Tieši tā notika arī šoreiz, kad sastaptais draugs ar degsmi izstāstīja par keto diētu. Protams, no sākuma es apjautājos, vai viņš ēd tikai gaļu ar sviestu. Viņš atbildēja, ka galvenā keto diētas ideja ir likt ķermenim iegūt enerģiju no tauku rezervēm. Iekams tas ir noticis, ķermenis uztraucas, bet dažu dienu laikā pierod. Lai šī burvestība notiktu, no ēdienkartes gandrīz pilnībā jāizslēdz ogļhidrāti. [..]

Pirmā atklāsme bija, ka veikalā nav nekā bez ogļhidrātiem. Izrādījās, cukurs ir civilizācijas virzulis un garšas pastiprinātājs. Tas bija paslēpies ne tikai kečupā vai galetēs, bet arī paniņās un griķos. Lai gan paguvu nopriecāties, ka neesmu beķereju zvirbulis, ātri vien attapos benzīntankā ar cigārdesiņām un parmezānu rokās – tās bija vienīgās pieļaujamās izvēles. [..]

Otrā atklāsme – ka ēstgriba ir mīts. Doma par maltīti uzausa tikai dienas vidū, no sākuma teorētiski un attāli. Pāreja notika vienas diennakts laikā – otdien uzlūkoju “Fantas” bundžiņu un nodomāju, ka tas ir fantastiski, bet trešdien no mierīgo plakstiņu apakšas raudzījies uz dzērienu jau vienaldzīgi un stingi. Kādreiz ēstgriba nozīmēja roku trīcēšanu, dusmas un reiboni, kā arī hačapuri apēšanu un gulēšanu dīvēnā divu stundu garumā. Nu šī aušība bija beigusies – es gausi ēdu savas olīvas ar prošuto, steikus ar ceptu kamambēru un zaļumiem un vairs nesapratu, kāpēc cilvēki lieto ogļhidrātus. Nekāda smaguma pēc maltītes, tikai prāta vieglums.

Prāts, kurš nu vairs nedomāja par ēdienu, atmeta arī pārējo dīdekli un pat miegā laidās labprātāk, vienīgi tas vairs nebija salds miegs. [..] Piepeši atskārtu, ka pietrūkst nevis maizes, bet kraukšķa. Jo visi kraukšķi uz zemes sastāvēja no ogļhidrātiem. [..]

Trešā atklāsme bija tā, ka ķermenis nūdien pārtiek no ogļhidrātiem. Pēc 50 ar velosipēdu nobrauktajiem kilometriem sajutu vieglu reiboni un apziņas aptumšošanos, kāds it kā bremzēja ar īkšķi mana prāta vinila plati. Iespējams, tā nebija vis vinila plate, bet krāsni apgrauzdēta tortilja. Tādēļ nekavējoties sāku internetā meklēt keto mīklas receptes, pārsvarā tās sastāvēja no mandeļu un ceļtekas miltiem. Un nu jau es cepu maizi bez ogļhidrātiem, kura sanāca identiska normālai maizei, izņemot sajūtu, ka es pats esmu nenormāls. [..]

Vienlaikus sāku pamanīt, ka prātā briest diena, kad beidzot atkal ēdīšu visu aizliegto, turklāt daudz. [..] Tā bija viskarstākā diena gadā, termometrs rādīja plus 33 grādus. Tieši tad mēs ar kolēģi nolēmām braukt bildēt zaļo vārnu, jo laiks bija ierobežots. [..] Pēc trim stundām bija skaidrs, ka zaļā vārna neatlidos. [..] Pilsētā vakars vēl nebija atdzisis, vējš tēloja fēnu. Kāds vīrietis kafejnīcas terasē ēda picu, es apstājos un skatījos uz to pāris minūtes. Picas šķēle nebija ļengana, tā bija bezdievīgi kraukšķīga.

Nākamajā rītā devos taisnā ceļā uz ātrās ēdināšanas ēstuvi un pasūtīju pilnīgi visu, kā arī uzzēru pa virsu īsto kolu. [..]

(Pieejams: <https://satori.lv>)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Raksturo teksta aktualitāti!

2. Nosauc, ar kuriem atslēgvārdiem tu raksturotu šo tekstu, pamato savu izvēli!

3. Vai un kā, tavuprāt, teksts varētu bagātināt tavu dzīves pieredzi?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums. Sniedz izvēstas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!**

14. biļete**1. uzdevums. Izlasī tekstu!**

Ilze Jansone (1982), rakstniece

Romāna “Laika rēķins” fragments

Šeit dzīvojot, visvairāk man pietrūkst pavasara un rudens – trakā un mierīgā pārejas laika, kad daba mostas vai, gluži otrādi, kad viss palēnām laižas uz galu. Vietējie joko, ka Teksasā gan tomēr esot četri gadalaiki – novembris, decembris, janvāris un vasara. Taču pārejas, pārcelšanās te nav, un varbūt tas ir iemesls, kāpēc šķiet, ka te laiks rit straujāk – no darba uz darbu, no darba uz mācībām, tad atkal uz darbu, pats savā ritmā un pēc savas loģikas, neatkarīgi no sīkajiem cilvēkiem, kas mitinās uz šīs sarkanās zemes. Bet varbūt tā ir pieaugšana, nevis Teksasa.

Rīgā septembra rīti allaž bija ņudzīgi, turklāt rīti un vakari jau pavisam vēsi, bet dienās vēl karsts – uz skolu ejot, rītos lāgiem prasījās pēc cimdkiem, bet pēc stundām jau šķita pavisam karsts, kā atvasarā vajadzētu, un māšu rūpīgi adītās, siltās vilnas jakas pašas slīdēja no pleciem. No tā brīža manī uz visiem laikiem nostiprinājusies sajūta, ka gadā ir divi mēneši, kuros kaut kas sākas it kā no jauna – septembris un februāris, otrs droši vien dzimšanas dienas dēļ. Bet tā, protams, ir ilūzija, laiks savu ritējumu nemaina, lai kāds būtu mēnesis, laiks nepakārtojas cilvēku iedomām, tas ir ārpus mūsu plāniem un iedomām, pats savā gaitā. Un varu apliecināt, ka no jauna patiešām nesākas pilnīgi nekas – nav viena tāda pavērsiena, vienas dienas, kad uzsit knipi un atklāj, ka te nu ir tas jaunais sākuma punkts, atrasts, tev sagatavots, uzspodrināts un vēl ar flīsu apvilts, lai, nedod dies, nebūtu jāsasītas.

Drīzāk otrādi – pārāk bieži mazas, it kā neapbruņotu aci grūti saskatāmas nejaušības, tev pašam to nemanot, pārtop nozīmīgajā. Niekos, kas attiecināmi uz visiem, bet tiklab katram ir vienreizēji. Nu, teiksim, es lieliski atceros to brīdi, kad pirmoreiz sastapu Džonu Greivsu, precīzāk, no tā brīža vislabāk atceros gludi lakoto galdu, kura virsmā iepriekšējā un droši vien arī aizpriekšējā gada studenti bija ieskrāpējuši visādas frāzītes, mazus ķīņķēziņus un citus niekus. Manu uzmanību tai brīdī saistīja kāda restīte, kas, ieskrāpēta galdā ar kaut ko asu, sanāca tieši zem kreisās plaukstas, ar kuru pieturēju aprakstāmo papīru. Restīte bija mazāk saskatāma, vairāk ar tausti sajūtama, un mani uzreiz sāka urdīt jautājums, kādas iekšējas vai ārējas nepieciešamības dēļ gan te tā tapusi.

Lūk, un šī restīte tad arī kļuva par galveno varoni pirmajā mājasdarbā, ko Greivss uzdeva mums, tiem, kuri vēlējās tuvināties literatūrai vai – kā manā gadījumā – kuri valodas upē peldēja no prozas krasta uz dzejas krastu un īsti nesaprata, kurā lai rāpjas ārā, pat ja dažbrīd jutās galīgi izmirkuši. Nezinu, kur šī mazā novelīte ir palikusi, un tam droši vien arī šobrīd nav sevišķas nozīmes, jo tāpat tā bija rakstīta angļu valodā. Atceros tikai to, ka restīte ņēma bēdīgu galu, kā jau pirmajos literārajos darbos tas pienākas.

(Pieejams: <https://www.dgramata.lv>)**2. uzdevums.** Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Formulē un raksturo teksta tematu!
2. Nosauc, ar kuriem atslēgvārdiem tu raksturotu šo tekstu, pamato savu izvēli!
3. Kādas pārdomas tev radās pēc teksta izlasīšanas?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums.** Sniedz izvērtas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

15. biļete**1. uzdevums. Izlasi tekstu!**

Ligita Paegle (1985), rakstniece

Stāsta “Psihopāti” fragments

Nellija cerību pilna atvēra e-pastu. Pretī vērās nevis darba piedāvājums, bet gan rēķins par Everta ēdināšanu bērnudārzā. Nu, paldies! Beatrisei jāsapērk mākslas skolas piederumi, tad vēl jāpierakstās pie ortodonta. Uz tulkošanas darbiem Nellija vairs necerēja, bet vismaz mašīntulkotāja redaktūras darbus tie maitas taču varēja piedāvāt. Bet nē, atsvaizdini e-pastu, cik gribi, nekas nemainās. Un nedrīkst aizmirst telefona un interneta rēķinu. Vai tas arī nebija iekavēts? Turklāt vēl tas bezmaksas televīzijas abonements, uz kuru viņu bija pierunājuši teleoperatori un par kuru tagad, pēc trīs mēnešu izmēģinājuma perioda, atsūtījuši rēķinu, jo Nellija bija aizmirsusi to atcelt. Viņa smagi nopūtās un iegāja sludinājumu lapā. Skatiens aizkavējās pie īpatnējā piedāvājuma. Viņa pārslatīja klienta vēlmes. Vai tiešām nolaisties tik zemu un atsaukties?

Pēc vairākām stundām Nellija pameta uz galda pusizdzertu tēju un sekoja līdzī dēlam Evertam, kurš sagribēja iet vannā. Vismaz agrāk ies gulēt, Nellija nopriecājās. Varēs pabeigt tēju un, iešujot viduklī jaunās lētajā ķēdes veikalā pirktās bikses, kas neturējās uz meitas šaurā rumpīša, noskatīties TV šovu, kura dalībnieki centās pēc Temu mašīntulkoto preču nosaukuma uzminēt, kas ar to domāts. Arī Nellija pirms divām nedēļām bija aizsūtījusi pieteikumu, taču atbildes vēl nebija. Galvenā balva – dāvanu karte piecsimt eiro vērtībā.

Nellija ielika pliko Evertu vannā, un viņš sāka kliegt: – Nemiku magāties!

– Bet tu taču gribēji mazgāties! Es velti izniekoju ūdeni? Tu saproti, ko tas maksā? – Nellija domās kļiedza pretī, tomēr skaļi pateica tikai: – Vai ūdens par karstu, mīlulīt? Ieliesim auksto.

Everts turpināja blaut. Nellija paņēma viņa iemīļoto mīksto lapsiņu un pārveidotā balsī teica: – Evertiņ, es arī iešu vannā, paskaties, man netīras ķepas!

Tas nelīdzēja. Everts brēca kā tikko piedzimis. Nellija skaitīja līdz desmit, tad izņēma viņu no apsūbējušās vannas un aiznesa uz istabu. Everts spirinājās un kļiedza.

– Mammu, mana latviešu valodas darba burtnīca palika skolā, un tur mājasdarbs! – raudulīgā balsī iesaucās meita. Nellija atlaida Evertu un ļāva iet, kur viņš grib. Tad viņa devās pie atdzisušās tējas un izrāva to sausu. Dēls aizgāja uz vannasistabu un kļiedza, ka tomēr gribot vannā. Nellija paspēra soli uz to pusi un paklupa pāri zemai tāfelītei, tad viņa to paspēra, pakēra tuvāko pa grīdu izvazāto spilvenu un meta pret apzīmēto sienu. No vannasistabas atskanēja bērnu smiekli. Nellija ieslīga krēslā ar izrubināto roku balstu. Vismaz uz brīdi miers. Vannā ūdens maz, neviens nenoslīks. Viņa nolūkojās uz istabas pleķainā paklāja samestajos klučos, netīrumos, elektroniskajās klavierēs ar salauztajiem taustiņiem, flomāsterā bez vāciņa. Viss vienalga. Uz tualeti arī gribējās, bet slinkums kustēties. Pa pavērtajām vannasistabas durvīm izšļācās ūdens strūkļa, tā aizlidoja līdz pat gaitenim. Nellija pielēca kājās, uzkāpa Lego detaļai, iegaudojās un skrēja uz slapjo vannasistabu. Krūze joprojām bija viņas rokā. Vēlāk viņa to meklēja visu vakaru un pēc divām dienām atrada veļas grozā.

Pēc stundas Nellija beidzot skatījās TV, uzminēja dažas Temu preces un atsaucās uz darba sludinājumu. Ja citu variantu nav, tad lai notiek.

(Žurnāls “Domuzīme”, 2025, Nr. 2)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Formulē un raksturo tekstā ietvertu problēmu!
2. Raksturo, kā tekstā atklājas žanra pazīmes, pamato viedokli!
3. Par ko un kāpēc tu vēlētos sarunāties ar teksta autori?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums.** Sniedz izvēstas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

16. bijete**1. uzdevums. Izlasi tekstu!**

Gundega Repše (1960), rakstniece

Esejas “Difūzija” fragments

Tas tāds maģisks vārdiņš. Izklausās gudri. Vienas vielas molekulu lēna iespīšanās citā vielā. Skaista izskatās dzidra ūdensglāze, dramatiskā, kad tajā vēro iebērtu zilo graudiņu mutuļojošo iedarbību. Pankš, un skaidrais ūdens tapis mēļš vai biešu lillā, atkarībā no graudiņu daudzuma. Vērojot maigas mijiedarbības un kļājas difūzijas postmodernās izpausmes mākslā, kas gadu gaitā kļuvušas nu jau pat par garlaikojošu pašsaprotamību, ieraugot šo pašu stilistiku tā saucamajā reālajā, ikdienišķajā dzīvē un tās patmīļīgi pašpietiekamajās rostībās, jāsecina, ka māksla beidzot uzskatāmi nodemonstrējusi, pat ilustrējusi savu ietekmi.

Neviens vairs nebrīnās, ka līķis var būt māksla, ka mirušais tiek saukts par dzīvo, ka literatūra pārmaļ, atvemj un cementē ar koncepcijas saistvielu vecus citātus, mūžīgus sižetus, dziedē rozes uz dinozauru mēsliem, ka čūskas astes rīšana ir krātiņš, ne brīvības dialektika, ka zemais kļuvis par augsto, ka linolejs imitē parketu, ka dzīvu uguni aizstāj elektriskas uzpariktes, ka meikaps kalpo šovbiznesa spīdekļu dubultnieku pavairošanai, ka nemirstīgu jaunību garantē silikons, ka laiks ir saspiedies baisi lādētā vienlaicībā, simultanitātē, ka pasaules gali notiek ik pārmēnes, ka psihoterapeitiskās problēmas ieņēmušas ticības altāri un pat Dieva sēdekli, ka...

Turpināt var līdz kaleidoskopiskai fantasmagorijai, līdz bezsamaņai. Bet var šai visā haosa šļūdonī noķert arī pa baudas šlakatai. Ir tik labi dzīvot vispārībā, totālā difūzijā. Visas vielas ar visām vielām, visi instinkti ar visiem instinktiem, visas vērtības ar visām... Vispasaules sadraudzība, integritāte. Nekā personiska, nekā konkrēta. Un nekā oriģināla. Tikai viltojumi un imitācijas, jo oriģināls nav dzīvotspējīgs masveidībā. Tas ir ekskluzīvs. Kā lietūs piemircis jēra kažoks. Vēl nenocirpts un nepārstrādāts. Kā lunkans tīģeris ar asiņainu medījumu zobos. Vēl kinozvaigznes pleciem neuzmests. Kā skaidrs ūdens, kas tek caur lilijām. Vēl nesajaukts.

Runāt par stila tīrību tagad ir totāls naivums un bezprāts. Stila parametrus izvirza un pēcāk kultivē patērētājsabiedrības ideoloģija un tās kalpi. Nez pa kuru šķirbu iekļīdušie parazitvārdi “kulta rakstnieks”, “kulta filma”, “kulta personība” utt. vien liecina, cik tālu no jēgas, no vārdu būtības sabiedrība ir gatava maldīties. Ir pat tā, ka iedoma, prātošana par stila tīrību šodienas politikorektajā amoralitātē un puņķainībā var asociēties pat ar rasistiskām analogijām, ar neiecietību pret citādo, ar karojoši konservatīvu vēlēšanos parādības klasificēt plauktiņos un skapīšos. Globālais relatīvisms ir tolerants, taču bez dominantes un bez jēgas. [...]

[...] Vērtību nerimstoša, ikbrīdēja devalvācija, kas norit acu priekšā, liek vismaz individuāli atgriezties pie oriģināliem. Pie zoss, pirms no tās izplūktas spalvas un sarakstīts pirmais sprediķis, pie bērza, pirms tas tapis par naktsskapīti, pie lilijām, pirms tās ienestas 2002. gada dievkalpojumos. Pirms difūzijas.

(Pieejams: <https://www.dgramata.lv>)**2. uzdevums.** Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Formulē un raksturo tekstā ietverto problēmu!
2. Raksturo teksta valodas īpatnības (leksiskās/morfoloģiskās/sintaktiskās)!
3. Kādas pārdomas tev radās pēc teksta izlasīšanas?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums.** Sniedz izvērtas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

17. bijete

1. uzdevums. Izlasi tekstu!

Alberts Bels (1938–2024), rakstnieks

Romāna “Būris”* fragments

Bērzs apcerēja savu dzīvi āra pasaulē un atzina, ka daudzas reizes dzīvojis ar svešu gribu un svešu padomu. Griezies līdzī kā vāvere ritenī. Vairākkārt viņa rīcību bija diktējusi tieksme atdarināt, nevis nepieciešamība.

Mantas viņš iegādājās tāpēc, ka tās jau bija kolēģiem. Viņš nedrīkstēja atpalikt. Par laimi, nepieciešamas mantas, jo kolēģi dzīvoja racionāli. Bērzs domāja, ka āra pasaulē viņš biežāk nekā savas domas izmantojis gatavas receptes un šablonus.

Savu dzīvokli viņš iekārtoja, sprieždams – Novadniekam tas jau ir, Antlāvs arī iegādājies, kāpēc es lai nesadabūtu tādu pašu mēbeli? Turklāt viņš centās dzīvokļa iekārtā pārspēt savus padotos un līdzināties saviem priekšniekiem.

Agrāk viņš savus vecīšus reti apciemoja, bet sāka parādīties mode uz lauku mājām, gandrīz katram viņa kolēģim jau bija daudz maz pieklājīga vasaras mītne, un arī Bērzs sāka apciemot vecīšus, iekārtoja bēniņus par vasarnīcas tipa dzīvojamo telpu. Pat padziļināja vienu dīķa malu, lai tur varētu peldēties.

Viņš grasījās izbūvēt arī tenisa laukumu, jo kāds viņa draugs, rakstnieks, izteicās, ka pie tādas mājas nepieciešams tenisa laukums. Un tā visur. Par maz viņš dzīvojis ar savu prātu, savām domām.

Ilgāku laiku sabiedrībā apgrozījies, viņš atrada, ka izteikt savu prātu un savas domas palaikam nav pat izdevīgi, tas var radīt pavisam necerētu rezonansi, nākt atpakaļ līdzīgi bumerangam, trāpīt paša izteicēja mieram.

Sabiedrībai uz visiem jautājumiem jau bija gatavas atbildes, un nevajadzēja mēģināt rast jaunas atbildes, tas varēja izjaukt ar gadiem iegūto līdzsvaru, un no līdzsvara izjaukšanas nekad nekas labs nav gaidāms. Vajadzēja interesēties tikai par šauri profesionāliem jautājumiem, ieliekot tur visu domas un enerģijas bagātību, bet pārējos jautājumos izmantot jau trafaretās un šablonētās atbildes, tad panākumi bija droši un neveiksmes izslēdzās pašas no sevis. Tā arī vieglāk un vienkāršāk dzīvot, tā nepatērējās lieka enerģija, atlika laika baudām un izpriecām. Tā dzīvodams, viņš neieguva ienaidniekus, bet draugi radās paši no sevis.

Būrī šī sistēma izrādījās nederīga. Te uz katru jautājumu pašam jārod atbilde, te jāmeklē aizvien jauni risinājumi, un katra diena nesa aizvien citas problēmas.

Visas tās bija saistītas ar uztura un eksistences jautājumu, tāpat arī ar gribas noturības pakāpi.

Citi jautājumi nemaz neeksistēja, un galvenais jautājums te bija – dzīvot vai mirt. Āra pasaulē tas šķīstu smieklīgs un nedabisks, uzpūsts un neīsts, sadomāts, bet būrī šim jautājumam pakārtojās visi pārējie.

Dažbrīd Bērzam negribējās darīt nekā.

Līdz kaklam apnikusi badošanās un niecīgās dzīvības stiepšana.

Pie vārda “niecīgās” viņš pielēca kājās, sāka staigāt pa būri, runādams skaļā balsī pats ar sevi.

– Kā tu vari sacīt “niecīgās” par to, kas tev dots tikai vienreiz un neatkārtojami? – Bērza balss skanēja sašutumā, seja piesarka, apātija izgaiss kā nebijusi. – Redzēsim, redzēsim, – viņš turpināja, – līdz galam es tevi izdzīvošu, arī nāvi līdz galam izdzīvošu. Te ir lieliska dzīve, nav ko žēloties!

Man jāpaliek kādu laiku šajā būrī, kamēr mani atradīs, viņš sev teica. Ja es meklēšu būrim tikai vainas, dzīve kļūs nepanesama. Ar to nekas nebūs līdzēts.

Bērzs tīksmi izstaipījās.

Rudenīgi spīdēja saule aiz kokiem nesildīdama. Bet arī odu, dunduru, mušu nebija. Nav jābaidās no saules dūriena, no karstuma triekas. Saule staroja pār mežu. Staroja pār būri.

– Cik brīnišķīgs būris, – Bērzs sacīja.

– Cik lieliska dzīve būrī! – viņš atkārtoja.

(Alberts Bels. “Būris”. Rīga: Liesma, 1972)

*Romāna galvenais varonis Edmunds Bērzs ir nolaupīts un ieslodzīts lielā metāla būrī meža vidū.

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Raksturo teksta nolūku un pamato viedokli!

2. Kā, tavuprāt, tekstā izpaužas literārā tēla individualitāte?

3. Kā šis teksts saistās ar tavu pieredzi/ar taviem uzskatiem/tavu vērtību sistēmu?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums.** Sniedz izvērstas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

18. biļete**1. uzdevums. Izlasi tekstu!**

Marija Luīze Melķe (1997), rakstniece

Stāsts “Pūķis un jūra”

Ja virs dabas muzeja pacelsies lidmašīna, tad viņa gaida mani. Pūķis ieurba skatienu debesīs virs ēkas plakanā jumta. Pacēlās. Jāsaka, šis nebija nopietns pareģojums, jo gana netālu atradās starptautiskā lidosta un pilsētu praktiski bez apstājas šķērsoja gaistošas mākoņu līnijas. “Labi, es skaitīšu līdz pieci, un, ja kļavai nokritīs lapa, tad viņa gaida mani.” Atrāvusies no zara, tā izmeta gaisā līganu pusloku jau uz trīs. Vai skaitījās? Pūķis sarauca uzacu paugurus un atsāka doties pa ierasto pastaigu ceļu.

Maršruts pats par sevi nebija diez ko interesants, ko varētu teikt arī par visu pilsētu, bet nevarētu teikt par iecerēto galamērķi jeb nomaļā sānielā ieslēptu antikvariātu – nedaudzos kvadrātmetros mērāmu oāzi, kur pūķis šad un tad sastapa ko pārsteidzošu. Piemēram, pirms dažām dienām viņš pārradās mājās ar antīku saulesargu, veidotu no koka un ķiršsarkani krāsotas ādas, ko rotāja gleznējums ar dzērvi. Tas spēja pārsteigt pūķi, jo viņš apbrīvoja dzērves.

Nez vai tik drīz būs noticis jauns mantu pievedums. “Un tomēr, varbūt man paveiksies ko atrast.” Lai būtu izklaidējošāk, bet varbūt vienkārši tāpēc, ka bija aizdomājies, pūķis iedams lika līkumotu soli te uz ietves, te uz veloceliņa, tādējādi izraisot aizturētu sašutumu kā gājējos, tā braucējos; mainīgiem panākumiem satiksmes dalībnieki centās neizraisīt avāriju, kamēr pūķa aste šaudījās tiem pa kājām. “Ja antikvariātā ieraudzīšu kaut ko neiedomājamu... Ja manā priekšā atklāsies kas patiešām visu izmainošs, tad viņa gaida mani.”

Virš durvīm nošķindēja zvaniņš. Veikalnieks palūrēja pāri brillēm un sveicienā pielieca galvu. Pūķis par atbildi stipri iepleta nāsis un, samiedzis acis apmierināta kaķa smīnā, nodevās telpas pētīšanai. Kārtīgās rindās un ne mazāk kārtīgās kaudzēs atradās ierāmēti grafikas darbi un glezniņas, visvisādi trauki, vāzes, koka un porcelāna figūras, skaņuplates un to atskaņotāji, mākslas grāmatas, enciklopēdijas, komiksu žurnāli, senas piespraudes, globusi, izbāzeņi. Dārgumi bija izstādīti uz visdažādāko laiku mēbelēm, un it visu drīkstēja aptaustīt, izmēģināt, kā arī uzklaut saimnieka neparastos stāstus par katru no atradumiem – šī beidzamā bija pūķa visvairāk gaidītā veikala apmeklējuma daļa, jo viņš mīlēja leģendas.

Tādā garā izklaidējoties, pagāja labs brīdis, bet kvēpi no ilgām jau krājās pakrūtē. Antikvariāts uzņēma viņu kā draugu, un tomēr, kad pūķis lūdza, lai parādās īsts brīnums, kaut kas patiešām negaidīts, plaukti skopi klusēja. “Un pārējie šodienas pareģojumi arī aiz matiem pievilkti,” pūķis drūmi pārdomāja savas izredzes un neatsveicinājies izgāja sānielā. Tur viņš noņēma guļus – lielās skumjās pūķi interesēja tikai un vienīgi miegs.

Ieliņas galā rūkdams piestāja neliels auto un iztraucēja pūķa nomiedzi. Viņš pieplaka mājas sienai un nīgri lūrēja uz abiem cilvēkiem, kas izkāpa no mašīnas, paņēma katrs pa kastei, un – un neiedomājams. Neiespējams. Sānielas bruģis drebēja no pūķa sirdspukstiem. Antikvariāta saimnieks atvēra durvis, lai paņemtu savestās mantas, bet mandolīnu, ko izstieptā roka jau sniedza prom, pārtvēra kvēlojoša ķetna.

Gaiss smaržoja pēc priežu sveķiem un sāļām alģēm. Piekrasti izgaismoja mēness, apaļš kā patiesība, uzpūta silts vējš, un jūra, vilņu segas stumdama, visbeidzot ierunājās: “Es redzēju sapni, kurā nakts putni dziedāja pavasara atnākšanu. Tagad uzmodos, no kāpas skanēja mūzika, un tu tur stāvēji, tāpēc turpmāk es saukšu tevi par pavasari. Pavasarīt, mīļotais, es gaidīju tevi.”

(Pieejams: <https://satori.lv>)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Formulē un raksturo teksta tematu!
2. Nosauc, ar kuriem atslēgvārdiem tu raksturotu šo tekstu, pamato savu izvēli!
3. Kam un kāpēc tu ieteiktu izlasīt šo tekstu?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums.** Sniedz izvērtas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

19. bijete

1. uzdevums. Izlasī tekstu!

Undīne Adamaite (1973), žurnāliste

Intervijas ar rakstnieci Ingu Žoludi “Uz Līgatni rakstīt!” fragments

Dzirdam jau, ka tava pildspalva atzīmē kalendārā 11. augustu kā savējo, jo *Rakstivāls* ir festivāls visiem rokrakstiem, – ar šādiem vārdiem festivāla rīkotāji aicina vienu pilnu dienu pavadīt Līgatnē. Visas dienas garumā *Rakstivālā* varēs klausīties dažādu jomu profesionāļu runas: Māra Zālīte, Nora Ikstena, Aiva Rozenberga, Valts Ernštreits, Anda Baklāne, Edgars Šubrovskis un daudzi citi dalīsies ar savām atziņām un pieredzi, kā likt lietā rakstīto vārdu. [..]

Pirmais rakstīšanas festivāls Baltijā un Ziemeļeiropā. Ambiciozi. Jāpajautā, kāpēc neviens nebija iedomājies tādu noorganizēt līdz jums?

Patiesībā – pirmais pat pasaulē. Jāsaka, viss ģeniālais ir vienkāršs. Kādā brīdī, kad sākām gatavot festivālu, paši domājām – kāpēc neviens agrāk to nav izdarījis? Skaidrs, ka Latvijā jau ir radošo nometņu un meistarklašu tradīcija, bet tās pārsvarā notiek iekšā burbulī, piemēram, *satori.lv* radošā nometne vai *Aicinājums*, vai *Literārā akadēmija*. Tur mērķauditorija ir konkrēta un šaura. Mēs esam atvēzējušies veidot publisku festivālu. Var nākt jebkurš. Nav iepriekš jāpiesakās vai jāiesūta savi literārie darbi, un tā būs viena diena. [..]

No rakstīšanas un rakstniecības atvasinātais tēmu spektrs ir ļoti plašs. Pastāsti, lūdzu, par *Rakstivāla* programmas akcentiem.

[..] Esam izdalījuši piecus virzienus, par ko būs profesionāļu priekšlasījumi. Pirmā tēma, protams, ir rakstītā valoda kā jebkuras valodas, mūsu gadījumā – latviešu valodas, ilgtspējas priekšnosacījums, kā nacionālās kultūras un identitātes pamats. [..] Otrs virziens pieskaras tēmai, cik nozīmīga ir rakstīšana bērna attīstībā un kā veicināt rakstīšanas iemaņas dažāda vecuma bērniem. Tiks runāts par dažāda vecuma bērniem, arī pusaudžiem, kuri rakstīšanu var izmantot kā sevis izpaušanos vai pašterapijas rīku. [..] Nākamā sadaļa ir rakstniecība kā mākslinieciska izpausme. Vēl viens interesants virziens, kas pēdējā laikā ir parādījies, ir rakstniecība kā garīgi terapeitiska un pašterapeitiska prakse, kas man personīgi ir ļoti interesanta. Es pati to pēti un zināmā mērā šajā virzienā darbojos [..] Paralēli notiks astoņas darbnīcas, kurās cilvēki varēs praktiski darboties. Darbnīcas bērniem vadīs rakstniece Luīze Pastore un māksliniece Indra Sproģe. Darbnīcu “Vārdi satiek kustības” vadīs tekstu autore, dramaturģe laikmetīgās dejas projektos Laura Lapiņa, kura brīnišķīgi saliek kopā laikmetīgo deju un dramaturģiju. Rakstīšanai klasiskā nozīmē būs paredzēta Haralda Matuļa darbnīca. [..] Visbeidzot – dziesmu tekstu darbnīcu vadīs *Astro'n'out* soliste Māra Upmane-Holšteine. [..]

Tu lasi lekcijas par rakstniecību, vadi meistardarbnīcas, pagājušogad iznāca arī tava un mākslinieka Reiņa Pētersona interaktīvā grāmata *Raksti!*, kas ar vienkāršiem, reāliem padomiem dod iespēju pamēģināt pašam uzrakstīt stāstu. Tu esi talantīga rakstniece, kāpēc tev rūp, lai arī citi rakstītu? Kāpēc gribi dalīties ar savām zināšanām un pieredzi?

Tas nav nekas apzināts. Nevienu brīdi neesmu izvīrējusi šādu mērķi. *Rakstivāls* ir izaudzis no rakstniecības kursa, kuru es sāku 2022. gadā. Man bija kurss – kā uzrakstīt grāmatu gada laikā. Tie, kas gadu bija izturējuši, 12. mēnesī pēc diploma saņemšanas teica – bet kā? Tagad viss beidzas? Mēs gribam turpinājumu! Es teicu – turpinājums ir, ka jūs katrs pats tagad individuāli rakstāt, ka jūs iepeldat lielajā literatūras okeānā. Viņi tik viegli neatstājās, un turpinājām satikties reizi mēnesī. Ar laiku tas pārauga draudzībā, un tad viņi teica – mēs gribam nometni, kurā pieaicinājām ar savām zināšanām dalīties arī mūziķus un māksliniekus. Mums tas tik labi izdevās, un bija tik lieliska zināšanu apmaiņa, ka domājām – nākamgad noteikti atkal taisīsim, un kāpēc lai ar to nedalītos? [..]

(Pieejams: <https://diena.lv>)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Raksturo teksta aktualitāti!

2. Raksturo, kā tekstā atklājas žanra pazīmes, pamato viedokli!

3. Vai un kā, tavuprāt, teksts varētu bagātināt tavu dzīves pieredzi?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums.** Sniedz izvērtas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

20. bijete**1. uzdevums. Izlasī tekstu!**

Anda Rožukalne (1965), RSU profesore

Raksta “Vēlēšanas, tautas balss un reitingi” fragments

Kā pirms vēlēšanām saprast politiķu solījumus un politiskās idejas? Vai sabiedrības attieksmi pret partijām palīdz prognozēt ielu intervijas? Cik lielā mērā partiju reitingu publikācijas var ietekmēt vēlētajus? Mediju organizācijām un žurnālistiem ir būtiska loma vēlēšanu procesā, nodrošinot dziļākas zināšanas par kandidātiem, partijām un to programmām. Tāpēc žurnālistiem jābūt brīviem no spiediena vai cita veida ārējas ietekmes, politiskais process jāatspoguļo atbildīgi un īpaši rūpīgi, lai nerastos bažas par nepietiekamu objektivitāti. [..]

Vai politikas atspoguļojums ir objektīvs? Tas ir visvairāk pētītais politiskās žurnālistikas jautājums. Ja ziņu piedāvājums netiek uzskatīts par godīgu un līdzsvarotu, tas grauj cerības par vēlēšanu godīgumu un demokrātisko atbildību (*Cushion, Thomas, 2019*). Daļa pētījumu skaidro *vox populi* jeb tautas balss nozīmi vēlēšanu laikā (*Cushion, 2018*). Rezultāti rāda, ka, salīdzinot zinātniskus avotus ar rezultātiem, kas iegūti ar tautas balss uzklaustīšanas metodi, ielu interviju materiāls vērtējams ļoti kritiski. Informācija par vēlētāju noskaņojumu, kas iegūta vietās, kur pulcējas dažādu sabiedrības grupu pārstāvji (piemēram, parkos, pasākumos), var radīt neobjektivitāti, īpaši gadījumos, ja izcelti tikai atsevišķi viedokļi.

Ar žurnālistikai raksturīgām metodēm iegūtie un apkopotie sabiedrības pārstāvju viedokļi par politiķiem un partijām parasti ietver vairāk emociju, tie ir individualizēti, nejaušos gadījumos un pieredzē balstīti. Tāpēc redakciju veidotā sabiedriskās domas konstrukcija, lai gan interesanta un ilustratīva, varētu nesakrist ar sistemātiskiem datiem, piemēram, vēlētāju aptaujām. Tās daudz precīzāk palīdz orientēties situācijās, kad nepieciešams atspoguļot sabiedrības vēlmes, ideoloģiju un sniegt reprezentatīvu priekšstatu par sabiedrisko domu.

Analizējot datus ilgākā laika posmā, konstatēts, ka, piemēram, kopš 2010. gada Lielbritānijas sabiedrības attieksmes pētījumi konsekventi pierāda, ka lielāks cilvēku skaits atbalsta kreisos politiskos spēkus, nevis labējo politiku. Tomēr šie pierādījumi balstītie rezultāti neatbilda tam, kā žurnālisti raksturoja sabiedrības nostāju vēlēšanu laikā (*British social attitudes survey, 2017*). Tāpēc mediju pētnieki vēlēšanu laikā aicina paļauties uz zinātniskiem datiem un ekspertu liecībām (*Cushion, 2018*).

Minētais piemērs raksturo bažas par mediju ietekmi uz vēlētāju izvēli, ja tie galvenokārt seko partiju reitingiem. Pētījumi rāda, ka pastāv saistība starp reitingu atspoguļošanu un vēlētāju uzvedību. Tomēr partiju reitingi nav vienīgie, kas ietekmē lēmumu pieņemšanu, līdztekus nozīmīgs ir vēlēšanu kampaņas atspoguļojums, vēlētāja pieredze un zināšanas par politiku (*Matthews et al., 2012*). [..]

Eiropas Raidorganizāciju savienība (*EBU*) uzsver, ka vēlēšanu atspoguļojums medijiem ir izaicinājums, īpaši traušlā demokrātijā. Arī *EBU* vēlēšanas raksturo, izmantojot sporta leksiku, – sacensības par vēlētāju balsīm var saturēt ekstrēmus viedokļus, agresīvu un aizskarošu valodu, nereālus solījumus. Tiek atgādināts par teiktā atspoguļojuma praksi – politiķu paziņojumus un spilgtos izteicienus publicēt precīzi, pievienojot kontekstu.

Vēlēšanas mediju profesionāļiem ir vērtīga iespēja vēlreiz parādīt savu lomu demokrātisko procesu veicināšanā un aizsardzībā.

(Pieejams: <https://www.lsm.lv>)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Formulē un raksturo teksta tematu!
2. Nosauc, ar kuriem atslēgvārdiem tu raksturotu šo tekstu, pamato savu izvēli!
3. Kādas pārdomas tev radās pēc teksta izlasīšanas?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums.** Sniedz izvērstas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

21. bijete**1. uzdevums. Izlasi tekstu!**

Vilis Lācītis (īstajā vārdā Aleksandrs Ruģēns, 1975), rakstnieks

Apskata “Spriedze, grēki un sentiments” fragments

Sen zināms, ka romantiskais romāns, trilleris un detektīvs daiļliteratūrā veido populārāko žanru trijotni. Mīlas grāmatas ir par to, kā atrast ideālu romantisko partneri. Detektīvs ir par to, kā medniekam nolasīt pēdas un pēc tām rekonstruēt pagātnes notikumus. Trilleris ir par izdzīvošanu apstākļos, kad tevi pašu medī kāds cits.

Mūsu senču cilšu karos iesaistīto mednieku dzīvē šīs tēmas bieži savijās. Tie, kas klausījās šāda veida stāstos pie ugunskura un dzirdētajam piedomāja līdzī, guva priekšrocības izdzīvošanā – jo citu cilvēku pieredzi var izdzīvot kā savējo un reizēm no tās mācīties, nepakļaujot sevi riskam. Stāsti par to, kā kādu nogalināja un kā galinātājs tika pieķerts, ir par vissvarīgāko – par izdzīvošanu, un no evolucionārā viedokļa tajos ir vērts ieklausīties.

Tam, ko latviski dēvē par “detektīvu”, angļiski ir vairāki nosaukumi, kuros ietvertas būtiskas žanriskas nianšes. *Whodunnit* (saīsinājums no *who has done it* jeb “kurš to izdarījis”), ko pazīstam arī kā *murder mystery* (slepkavības noslēpums) un *cozy mystery* (amatierdetektīva šķētinātais nozieguma noslēpums privātā, omulīgā gaisotnē), ir klasiskais stāsts par noziegumu, ko iemūžinājuši žanra aizsācēji Arturs Konans Doils un Agata Kristi. Dižais izmeklētājs (DI) interpretē arī lasītājam pieejamus pierādījumus un no tiem saliek kopā puzzle ar negaidītu atrisinājuma attēlu – re, vainīgais ir šis! Bieži vien noziedznieka noķeršanai vispirms ir jāatrisina kāds cits sarežģītums, piemēram, jāsaprot, kā noziedznieks nodrošinājis sev viltus alibi, inscenējis pašnāvību vai nogalinājis upuri telpā, kurā neviena cita nav bijis, turklāt šķietami neiespējamā veidā. Pat ja sižets nav līdz galam reālistisks, šajā žanrā tas ir pilnīgi pieņemami: aprakstītās metodes ir drīzāk teorētiskas nekā pragmatiskas. DI ir imūns pret briesmām un plaušu vēzi: ne viens, ne otrs viņu nespēj uzveikt, kamēr viņš kūpina pīpi un atšķetina kārtējo slepkavību kā parastu krustvārdu mīklu, izmantodams savu neparasti augsto intelektu. Viskošāk *whodunnit* žanrs ziedēja starp abiem pasaules kariem. To apvienojoša jēdziena nolūkā es saukšu par klasisko detektīvu, bet cilvēku, kas veic izmeklēšanu, par izmeklētāju, lai nejauktu galvu. [...]

Lai taptu šis raksts, izbūros cauri piecpadsmit latviešu autoru apmēram četrdesmit grāmatām, kuru lielākā daļa izdota pēdējo piecu gadu laikā (beigu punkts – 2024. gada rudens). Taču šeit aplūkota tikai neliela daļa. Lai man piedod tie autori, kuru darbus esmu jau pārcilājis kādos iepriekšējos apskatos. [...]

Latviešu autoru kriminālromāni un detektīvi pārsvarā atbilst vispārējam klasiskajam dalījuma, taču tos papildina romantiskās tēmas, ģimenes drāmas, laikmetīgi un sociāli aktuāli motīvi, šausmu žanra un ziepju operas elementi. Parādās arī t. s. meiteņu detektīvs. Nereti tiek veidotas grāmatu sērijas – pieprasīts izklaides un patēriņa literatūras formāts. [...]

Tāpat kā citur pasaulē, arī Latvijā kriminālo trilleru žanrā sarakstīto grāmatu ir vairāk nekā klasiskā detektīva žanra darbu – varbūt tāpēc, ka žanrs ir jaunāks.

Interesanti, ka apskatāmajā romānu materiālā ir tikai viens dižais izmeklētājs (DI) vīrietis, viens dubults DI (vīrieša un sievietes tandēms), bet visas pārējās ir dāmas, turklāt ne tuvu mis Mārplas vecumam. Jūtama mūsdienu skandināvu literatūras ietekme: šīm sievietēm daudz darīts pāri, dažām varonēm ir garīgās veselības traucējumi, ko izraisījusi vecāku rīcība vai seksuāli varmākas.

(Žurnāls “Domuzīme”, 2025, Nr. 2)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Raksturo teksta nolūku un pamato viedokli!
2. Kā, tavuprāt, tekstā izpaužas autora individualitāte?
3. Vai un kā, tavuprāt, teksts varētu bagātināt tavu dzīves pieredzi/personību?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums.** Sniedz izvērtas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

23. bijete**1. uzdevums. Izlasi tekstu!**

Ilva Skulte (1968), komunikācijas pētniece, filoloģijas doktore valodas vēstures jomā

Recenzija par Maijas Priedītes debijas dzejoļu krājumu “Čaula”

Emocijas Maijas Priedītes debijas dzejoļu krājumā viruļo pārliecinošā vārdu, stāstu un tēlu audumā, kas var šķist pārāk intensīvs, samezglots, barbarisks. Sarunvalodas plūdums ne mirkli neļauj aizmirst par reālo, bet metaforas liekas uzlaužam gandrīz katru vārdu. Kamēr lasītājs mēģina izsekot stāstam vai liriskās varones radu rakstiem, īstais nozīmes un jēgas avots atveras citur. Tas atgādina kuģošanu *Instagram* vai *Facebook* – tu vēro, šķiro un reizēm arī reaģē uz ļaužu izrādīšanos, ikdienas hroniku, skaistiem dabasskatiem, ģimenes fotogrāfijām, deklarācijām un gadījuma rakstura bildēm, un... tev sāp. Tā, lasītāj, ir tava dzīve, kurā tev izdodas ieskatīties itin kā no malas. Tomēr, lai pie tās nonāktu, nākas noberzēt (valodisko) čaulu. Priedītes gadījumā tieši tas arī ir dzejas akts.

Ko čaula nozīmē? Raugoties no Viņas viedokļa, ko grāmatas māksliniece Elīna Maligina krāšņi attēlojusi gan vāka zīmējumā, gan citos (pārāk lielā ķermenī ietīts nobijies zaķis), čaula ir Viņas ārtēls, kas pieder sociālajai realitātei. Tā, no vienas puses, ir stingri strukturēta, lai arī it kā saaugusi ar ikdienas dzīvi kā uztveramu un izdzīvojamu plūsmu. Tā ir apzīmētājs, kas saprotams ar prātu, bet dzīvo izrunāšanas, artikulācijas momentā. Tā ir kā āda, kā pats (sievietes) ķermenis, kas paredz iesaistīšanos noteiktās attiecībās ar dabu un līdzilvēkiem, noteiktos sociālos sakarus, pēc noteiktiem likumiem, pakļaujot normām savas ilgas un dziņas. Bet realitāte Priedītes dzejā tiek pastāvīgi transformēta – tajā ir lūzumi, laužumi un plaisas, kas atkal un atkal tiek aizaudzētas, tomēr ļauj piekļūt atmiņām, pagātnei, iesakņotībai. Tādēļ izceltās ģimenes saites un sociālās saites iegūst tik būtisku nozīmi, tādēļ bijušo nav tik viegli nodalīt no liriskās varones tagadnes pieredzes, tomēr visas sāktās sižeta līnijas izrādās tikai viena no aprautajām versijām, kas piedāvāta uztverei, lai lasītājs iedomātos, iejustos un tiktu pie īstā vēstījuma, kur nojaucas paaudžu, laikmetu, diskursu un ideoloģiju robežas – saberž būtiskā čaulu: “vecomamm es tev te uzstādīšu pelargonijas/tā tagad sauc ģerānijas/stādiņus uz mašīnu nesa bērni/cerams tiešām būs sarkanās/izņēmu ciršanas biļeti/mīlu katru koku mūsu mežā/mīlu tevi.”

Ko sargā čaula? Autore meklējumus krājumā varētu raksturot ar vienu vārdu – identitāte. Tā nemaz nav viendabīga. Tā nav tikai nacionālā identitāte, lai gan tieši par to jādomā, izlasot pirmos dzejoļus krājumā par vecmāmiņas mājām, govī, mežu, suni, darbu un atbildību. Latviskā pieredzes un sajūtu specifika te raksturota nepārprotami un trāpīgi. Tomēr autore raksta par to kā trūkumu, piemēram, dzejoļī “Es protu slaukt”: “nav puķu ne pupu ne ķiploku dobēs/lecektīs mežmalās siltumnīcās [...] /nav akadēmiskajās bibliotēkās nav darbos birojos kombinātos.” Mūsdienu industriālā laikmeta neirožu un panikas vajātajam laikabiedram ir grūti atrast orientāciju, jo viņš ir radikāli nodalīts un pretstatīts Tēvam. Vēl vairāk ir pazaudēta Tēva autoritāte, lielie naratīvi, maģiskā simbolika, tomēr saziņai mums nepieciešama valoda – Tēva iedibinātā simbolu sistēma. Un tā varoni nodala no dabiskā, pirmatnējā, baudāmā.

(Žurnāls “Domuzīme”, 2025, Nr. 3)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Raksturo teksta iespējamo adresātu un pamato viedokli!
2. Raksturo, kā tekstā atklājas žanra pazīmes, pamato viedokli!
3. Par ko un kāpēc tu vēlētos sarunāties ar teksta autori?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums.** Sniedz izvērstas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

24. bijete**1. uzdevums. Izlasī tekstu!**

Osvalds Zebris (1975), rakstnieks un žurnālists

Sarunas “Tuvāk pamatiem” fragments

Rakstnieka Osvalda Zebra vadītā sarunā piedalās literatūrzinātniece, folkloriste, Latvijas Universitātes profesore Janīna Kursīte, LU Literatūras, folkloras un mākslas institūta (LFMI) pētniece Ginta Pērle-Sīle, LU asociētā tenūprofesore, humanitāro zinātņu pētniece un rakstniece Sanita Reinsone un LU Humanitāro zinātņu fakultātes zinātņu prodekāns, LFMI vadošais pētnieks Toms Ķencis.

Osvalds Zebris. Sarunu par folkloru neiespējami sākt bez atsauces uz nupat aizvadītajiem Jāņiem. Taču folklorā, šķiet, vispār pēdējos gados vairāk izcelta dienasgaismā. Lai arī neizvērsīsim tautas mūzikas tēmu, pieminēšu “Tautumeitu” priekšnesumu Eirovīzijā maijā. Ir iznākuši vairāki darbi gan pētniecībā, gan literatūrā – Sanda Laimes pētījums par raganām un Aigara Lielbārža grāmata par buramvārdiem, Dainas Tabūnas romāns “Raganas”, dzejnieka Kārļa Vērdiņa “Lībiešu balādes”. Tāpat latviešu mitoloģijas un folkloras attiecības pētītas Janīnas Kursītes jaunajā grāmatā Kamolkoks, bet Māra Ķimele pēc nepilna pusgadsimta atkārtoti iestudējusi Gunāra Priedes lugu “Zilā”, kurā liels akcents likts uz tautasdziesmu dziedinošo spēku. Šo uzskaitījumu varētu turpināt.

Ginta Pērle-Sīle. Un Rīgas sabiedriskā transporta salonu ekrānos varēja lasīt latviešu tautasdziesmas un mīklas. Šo projektu Latviešu folkloras krātuve īstenoja kopā ar “Rīgas Satiksmi”. Gribējām, lai plašāka sabiedrība saņem atgādinājumu par savu garamantu esamību. Mūsdienā skolās folklorai diemžēl tiek atvēlētas tikai dažas stundas gadā un līdz tautasdziesmu būtībai skolēns nemaz īsti nevar tikt.

Janīna Kursīte. Miera laikos folklorā ir mazāk aktuāla, tad padzied svētku brīžos, piemēram, Dziesmu un deju svētku laikā.

Citādi ir nestabilos un nemierīgos periodos. 1991. gada augusta puča dienās Latvijas Radio gandrīz nepārtraukti skanēja tautasdziesmas. Ne pirms, ne pēc tādā intensitātē to neesam pieredzējuši. Tagad kovids ir pārdzīvots, bet mēs atrodamies kara tuvumā un jūtam apdraudējumu. Jāpiemin arī tehnoloģiskās pārmaiņas un mākslīgā intelekta ienākšana mūsu ikdienā. Esam krustcelēs, haosa situācijā. Un nav nejauši, ka folklorā pamanāmāk ienāk visdažādākajās jomās – sākot no akadēmiskiem pētījumiem līdz pat romānistikai, mūzikai un tā tālāk.

Sanita Reinsone. Mūsdienā Latvijā pastiprināta atvērtība folklorai no jauna parādījās pēc 2022. gada 24. februāra, un tas ir cieši saistīts ar apdraudējuma sajūtu. Ukrainā folkloras renesanse kultūrā un arī ikdienas dzīvē sākās līdz ar pilna mēroga Krievijas iebrukuma sākumu vai pat pirms tā.

Osvalds Zebris. Kāpēc? Varētu teikt – tās taču ir tikai tādas valodā izteiktas formulas.

Janīna Kursīte. Mītiskais ir ielikts mūsos no pirmlaikiem, tas ir stiprākais atbalsta punkts laikos, kad racionālais izgaist.

Pēc Otrā pasaules kara skanēja frāze “nekad vairs”. Tomēr karš ir atgriezies. Arī mitoloģiskā tvērumā raugoties, stabilitātes laiki allaž mijas ar haosa laikiem. Kā nenokļūt haosa un lielu pārmaiņu brīžos? Kur mums atrast savus “turekļus”? Diez vai tīra racionalitāte te var palīdzēt. Daudzām tautām, ne tikai latviešiem, šādos brīžos palīdz atgriešanās tieši mītiskajā. Globalizācijas procesos zaudējam daļu no sevis, tagad piedzīvojam atgriešanos. Spilgti piemēri ir redzami novados, kur uzplaukst novadu kultūra, folklorā, lokālās identitātes meklējumi.

Osvalds Zebris. Latviešu folkloras krātuve ar Baltijā vecāko folkloras arhīvu pērn svinēja savu simtgadi. Tās krājums ir unikāls. Arī es tajā savāktos un glabātos materiālus esmu izmantojis savam šopavasara klajā laistajam romānam “Dzīvs!” par Frici Brīvzemnieku un folkloras vākšanas iekustināšanu 19. gadsimtā. Taču noteikti ir pieminami konkrēti cilvēki, kuri krātuvi dibināja, veidoja.

(Žurnāls “Domuzīme”, 2025, Nr. 3)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Formulē un raksturo teksta tematu!
2. Raksturo, kā teksts atklāj laiku!
3. Kā šis teksts saistās ar tavu pieredzi?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums.** Sniedz izvērtas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

25. biļete**1. uzdevums. Izlasi tekstu!**

Rvīns Varde (1985), rakstnieks, publicists

Stāsta “Mērkakis” fragments

“Vai tu gaidi Marģeru?” pajautāja liela sieviete pie ieejas kāpņutelpā, viņai bija ļoti šauras, aizdomu pilnas acis. Es atzinos, ka gaidu gan. Sieviete ieskatījās manā maisā, nedaudz pārlietu nervozi izvilka no tā grāmatu un nekavējoties ielika atpakaļ: “Murgi. Tur nav nekā no dzīves.” Un devās augšā pa kāpnēm. Marģers ieradās aptuveni pēc stundas, viņam nebija telefona, jo savus plānus Marģers nekad nevienam nepaziņoja. Viņa gaišie mati bija nesukāti un atgādināja izjukušu herbāriju. Kājās Marģeram bija iešļūcenes, bet viss tēls vedināja domāt, ka viņam būtiski vienkārši nebūt kailam. Viņam nepatika rokoties, jo tas bija tikai cilvēku izdomāts rituāls, tādēļ mēs vienkārši paklanījāmies un salikām rokas lūgšanu pozīcijā. Es pastiepu viņam grāmatu “Integrālā joga”, Marģers pacēla uzacis: “Jau izlasīji?” “Nu, tā. Kaut kur vidū vairs nesapratu, par ko ir runa,” atzinos, “tava māte gan saka, ka tie ir murgi un tur nav nekā no dzīves.” Marģers piekrita: “Pareizi arī saka. Kas tad ir no dzīves? Kartupeļi? Tad jā, nekā no dzīves tur nav.” Un viņa mamma nudien atgādināja kartupeli, turklāt dzīvu.

Marģers piedāvāja aiziet un parādīt spēka vietas, ko esot atradis ilgu pastaigu rezultātā. Ceļu līdz galapunktam viņš katreiz izvēlējās spontāni, lai sajauktu pēdas: “Tā iet vilki mežā, es to saucu par flanēšanu. Tu vari paredzēt, kur ies vilks? Nekā!” Vilks Marģers mēdza pēkšņi apstāties un doties pretējā virzienā. Šad tad viņš sastinga ielas vidū un ilgi klusēja, tad vaicāja, vai es te kaut ko jūtu: “Piemēram, te ir mobilo telefonu zona, te ir slikti. Un cilvēki domā, kāpēc viņiem sāp galva vai ir artrīts!” Viņš uzskatīja, ka vajag just savu ķermeni, tādēļ basām kājām skrēja pa čiekuriem, stāvēja uz rokām, kā arī balansēja uz tilta margām. Viens garāmbraucošs vīrietis, to redzot, nelabā balsī pa mašīnas logu bija pat iebļāvis: “Lec lejā!” Bet Marģers nenolēca – tikai uz brīdi pazaudēja līdzsvaru, taču bija gandarīts par tā atgūšanu. Viņš mēdza stāvēt uz rokām arī savā istabā, kaktā, blakus izjauktai sekcijai ar mātes žurnāliem “Burda”. Kad māte vaicāja, cik kotlešu viņš ēdīs, Marģers nesteidzās ar atbildi, bet uzskatīja to par ačgārnu jautājumu: “Nav svarīgi, cik tieši kotlešu, ir būtiski saprast, no kurienes nāk šī doma.” To viņš teica, palikdams arvien sarkanāks, jo asinis pieplūda galvai. Vienā no tādām reizēm viņš nokrita pats uz savas galvas un sastiepa kaklu, bet turpināja izjust ķermeni un kādu laiku staigāja apkārt stīvs. Kotlešs bija tikai iegānis iedzīt viņu paredzamībā un prāta diktātā, tieši tāpēc viņš allaž stīvējās un aizkoda pēdējo kotleti apzināti, lai pamestu to novārtā.

Kad nonācām mežā, visapkārt mētājās pudeles un izsmēķi, Marģers nosodoši pakratīja galvu: “Tāpat tie cilvēki piemēlo savu prātu un ķermeņus.” Viņš aizveda mani pie līkas priedes, tā izskatījās kā viņa stīvais kakls. Arī tur Marģers apstājās, pacēla rokas kā antena un gaidīja. Es arī pamēģināju sajust priedi, bet viņš vairākas reizes strikti sauca: “Nē! Tu tēlo!” Mēģināju netēlot vai tēloju, ka netēloju, bet tas nelīdzēja.

(Pieejams: <https://satori.lv>)**2. uzdevums.** Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Formulē un raksturo teksta tematu!
2. Kā, tavuprāt, tekstā izpaužas literārā tēla individualitāte?
3. Par ko teksts rosina domāt, pamato!

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums.** Sniedz izvērtas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

26. bijete**1. uzdevums. Izlasī tekstu!**

Dace Rukšāne (1969), rakstniece

Stāsta “Gailis” fragments

Šī divstāvu koka ēka ir ļoti sena. Arī vecišķis Jerums ir sens. Pat mazliet senāks par māju, ko, pavisam mazs būdams, redzēja uzceļam. Viņš tajā ievācās kopā ar vecākiem, kas no Ķīpsalas zvejniekiem-zemniekiem izlēma pārtapt strādniekos. Māte aizgāja uz Bēma ģipša fabriku krāsns podiņus veidot, tēvs – kuģus un laivas remontēt. Taču latvieti nav tik viegli no zemes atraut – pat dzīvoklī esot, tas pamanīsies savu zemes plekšņi apkašāt, savu lopa gabalu kādā stūrī ietūcīt. Tā nu daudzdzīvokļu mājas pagalmā jau kopš pagājušā gadsimta sākuma slienās šķūnīši, kas pārveidoti kūtiņās, tad atkal šķūnīšos vai kūtiņās – atkarībā no iedzīvotāju sastāva, vecuma un spara.

No sešiem sētas šķūnīšiem pašreiz tikai viens – desmitiem reižu lāpīts, apkalts, naglots un savilkts – kalpo par patvērumu mājlopiem. Pareizāk jau būtu teikt – mājputniem. Tās ir Jeruma vistas. Kādas padsmīt, ja neskaita cāļus, ko viņš ik vasaru ļauj pāris klukskām izperēt. Viens no Jeruma ganāmpulka tomēr būtu pieskaitāms lopiem. Tas ir gailis. Milzīgs, spoži melns, saules gaismā aste laistās zaļgani zila. Trīskāršā sekste sametusies kroku krokās un bārda noļenkarējusies vai līdz puskrūtīm.

Sētā nav neviena suņa, neviena kaķa, baloži tai taisās ar līkumu un pat visurgājējas vārnas nelabprāt atpūšas pagalma kļavās, par nolaišanos uz zemes nemaz nerunājot. Pastnieks sētā nenāk un pastu pa kāpņu telpas pastkastītēm neizdala. Mājas iedzīvotāji ir pietieplējuši vārtniņiem pamatīgu koka kasti, kur visas vēstules, avīzes un rēķini tiek salādēti vienā čupā, pašiem pēc tam jāšķiro. Vēl nesen te bija netīši ieklīdis dulburīgs pusauga klaidu kaķēns, kam pieredzes trūkumā nebija ne jausmas, kur purniņu bāž. Pēcāk sētas stūrī pie cerīkrūma mētājās tikai asiņaina ādiņa.

Visi Jerumam saka, lai kauj to gaili nost, bet viņš i dzirdēt negrib. Viņš nesaprot. Viņam šķiet, ka kaimiņi mānās un apmelo viņa gaili. Piekļājības pēc viņš pat uzslēja drāšu aploku visriņķī vistu saimei, lai nepinas pa kājām un nepieķakā visu plānu, bet kas gan gailim stiepuļu žogs, ja viņš pat kļavā līdz pusei tiek augšup un, ja nebaidītos no vanagiem, līdz pašai galotnei uzkultos.

Kā jau katram pieklājīgam gailim arī Jeruma mīlulim ir vārds. Vašingtons. Un, kā jau katrs pieklājīgs gailis, viņš dzied. Agri un ļoti skaļi. Dzidros rītos to var dzirdēt pāri Daugavai, Andrejsalā jau nu noteikti. Piecos no rīta. Un vasarā, kad putnu saime dzīvojas pa āru, viņš mauc pilnā rīklē un tik ilgi, kamēr aizsmok. Pēc tam atlikušo dienas daļu Vašingtons turpina dziedāt čukstus.

Pagalms bez Jeruma nav iedomājams. Viņš tur ir visu laiku, tikai pa nakts melnumu, negaisa lietū vai lielā salā nolien dzīvokļa vienatnē. Viņš valkājas no viena sētas stūra uz otru, kaut ko paceļ, kaut ko pielabo, kaut kur iedzen naglu, kaut kur paberž ar savu eļļā iemērktu lupatiņu. Viņš vienmēr izlauž ceriņu noziedējušos ziedus, lai nākamgad plauktu vēl kuplāki. Viņš visu laiku runā un piesienas ikvienam garāmgājējam. Viņš nekad neliedz padomu, ja kāds viņam prasa, un ir viscentīgākais padomdevējs tiem, kas no viņa neko neprasa. Ja esi pagadījies šajā sētā, no Jeruma neizspruksi, viņam garām nepaiesi. Tieši tāpat ir ar Vašingtonu.

(Pieejams: <https://www.dgramata.lv>)**2. uzdevums.** Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Raksturo teksta nolūku un pamato viedokli!
2. Raksturo, kā teksts atklāj laiku/vidi/telpu!
3. Kam un kāpēc tu ieteiktu izlasīt šo tekstu?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums.** Sniedz izvērstas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

27. bijete**1. uzdevums. Izlasī tekstu!**

Aija Romanovska, datorikas skolotāja, rakstniece

Stāsta “Tepatene” fragments

Šajā zemē bija Svitene, Litene, Kaltene un vēl bija Tepatene. Tepat bija skola, poliklīnika, “Maxima”, “Beta”, autoosta, benzīntanks, kokzāģētava un lielā fabrika. Centrā – Tapatenes dome, pasts, trīs humpalu veikali, kafejnīca un daži frizēšanas un citāda skaistuma sarīkšanās punkti. Kaut ko lielu Tapatēnē būvēja reti un lēni. Taču nomalēs auga un detālplānojuma dzīvojamo zonu pamazām aizpildīja privātmājas, kas līdzinājās cita citai, liecinot par īpašnieka izdomas un arhitekta prasmju pieticību. Iedzīvotāji kā ūdens pamazām noplūda lejup no Tapatenes viduča piecstāvenēm, izlija pazemajās privātmājās un tām pieguļošajos tūju ieskautajos taisnstūros. Bet tukšas jau piecstāvenes nepalika. Tuvējie lauku iedzīvotāji iekārtojās darbā lielajā fabrikā, “Maximā” vai pat kādā domes kantorī un gribēja dzīvot tepat. Tepat laist bērnus dārziņā un aizbraukt uz Lielo vai Vidējo Centru, kur bija dakteri un veikali.

Ilggadējais Tapatenes mērs, neliela auguma apaļīgs kungs ar pailgi kalpojušu uzvalku, ik pa brīdim uzstājās kādā pasākumā un teica, ka visiem jābūt pilsētas patriotiem. Skolas izlaidumi nepagāja bez aicinājuma atgriezties dzimtajā vietā un veicināt tās izaugsmi. Tiesa, uz mudinājumiem raut vaļā izaugsmi uzreiz, negaidot, kad jaunuļi izstudēs un atvērs savus biznesus, mērs allaž kā mantru atkārtoja: “Nav naudas, nav naudas.” Visus aicināja savilkt jostas, ierēdņiem bija jādomā, ko svītrot no vajadzību saraksta. Cilvēki pabrēca, bet svītroja tik un tā, jo ko gan citu iesāksi. Neviena negribēja kasīties ar Balto māju. [...]

Par Balto māju dēvēja ēku, kur darbojās deputāti, ierēdņi, kultūras, izglītības un citu norišu organizatori, kopā diezgan liels pulks svarīgu personu. [...] Jaunā māja uz Hruščova laika ēku fona patiesi bija iespaidīga. Stikls un betons, koridoros un kabinetos parkets. Apkārt puķu dobes, apmūrētas ar šūnakmens maliņām. Tajās iesēdināta tālaika apstādījumu klasika – gaišzaļās hostas pa vidu, mazās samtenes gar malu. Trepes un ieejas durvis bija divtik platākas nekā vecajās silikātenēs, atklāšanā ieejai pārstiepta sarkana bante, viss kā pie cilvēkiem. Reizē ar ēku blakus atklāja arī šūnakmens mūrī balstītu goda plāksni ar Tapatenes uzcītīgāko darbarūķu portretiem.

Bet gāja gadi, mainījās karogi, sadzeltēja pulētajās sekcijās noglabātie avīžraksti par goda plāksnes varoņiem. [...] Anna jau kopš astoņdesmito gadu sākuma strādāja tehnikumā par laboranti un palīdzi fizikas un ķīmijas skolotājām. Vīrs strādāja lielajā fabrikā kopā ar tēvu, kurš kādu brīdi pat bija redzams uz goda plāksnes. Annas ģimenes turība bija pieticīga, bet abi ar vīru tomēr nolēma būvēt dāču. Laimīgā veidā pagadījās iespēja dabūt kaudzīti ar kokmateriāliem – daļu no tiem, kas ar rezervi bija sagādāti tehnikuma stadiona aprīkojuma izbūvei. [...] Laikā, kad tehnikums mainīja savu izskatu, Annas dāča jau daudzus gadus bija kalpojusi tam, kam tā paredzēta – sabeigtai mugurai, priekam par gurķu spainišiem un zemeņu groziņiem, dārza ballītēm un, protams, kašķiem par neatvestiem kūsmēsliem. Ja par kašķiem, tad viens no kooperatīvā skaļāk dzirdamajiem bija Annas un vīra diskusija, liekot jauno jumtu. Neviena no viņiem nebija jumīķis, bet, šo to palasījuši internetā, viņi nolēma jauno skārda segumu uzlikt paši. Procesā laikā kaimiņi uzzināja, ka vīrs ir pilnīgs lohs jautājumā par skrūvju izvietojumu un arī kopumā, savukārt Anna ir ļoti neveikla sieviete ar sliktu acumēru. Jumtu tomēr uzlika, salaba un dzīvoja tālāk.

(Pieejams: <https://satori.lv>)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Raksturo teksta aktualitāti!
2. Nosauc, ar kuriem atslēgvārdiem tu raksturotu šo tekstu, pamato savu izvēli!
3. Kādas pārdomas tev radās pēc teksta izlasīšanas?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums. Sniedz izvērsta atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!**

28. bijete**1. uzdevums. Izlasi tekstu!**

Evita Sniedze (1974), rakstniece

Stāsta “Zeme. Nr. 100.031” fragments

Viņa bija skaista, un viņa to zināja. To zināja visi, kas bija mēģinājuši iegūt viņas labvēlību, kas godbijīgi bija vērušies uz viņu no attāluma, kas bija nīduši viņas naivā lepnuma dēļ, kas bija viņu dievinājuši viņas nepieejamības dēļ, kas bija viņu meklējuši, lai pārliecinātos paši savām acīm. Patiesībā, neko citu viņa arī nezināja, pat ne to, kāpēc viņai apkārt bija tik necaurspīdīga tumsa, bet viņa pati pastāvēja un mirdzoša un gaiša žilbinoši brīdināja par tuvošanos tai kā elektriskais zutis kaut kur dziļi dzelmē vēl ilgi pirms tam, kad kāds bija izgudrojis šo vārdu un pašu elektrību... Viņai nebija ne jausmas par to, kāpēc krūtīs bija ielikts nepanesams smagums kā kumoss, kas iesprūdis un smacē. Tēvs viņu sargāja, un meita auga izlutināta, droša un bezbailīga. Tiesa gan, viņai nebija no kā baidīties, viņas vārds bija drošākais aizsargs, viņas acis bija dziļākais bezdibenis, viņas lūpas bija vilinošākais slazds, viņas balss bija daudzbalstīgs koris, kura dziesmās reiba arī pati. Viņa nezināja, ka kaut kur apkārt jau pastāvēja vientulība un ilgas, ka bija jau izdomātas sāpes un asaras, viņa tikai priecājās par bezrūpību, ar kādu tā baudīja dzīvi, smējās par tiem, kas kautrīgi mēģināja tuvoties, aizbildinādamies ar gana muļķīgiem iemesliem, ka grib redzēt pasaulē skaistākās acis, ka grib dzirdēt skaistāko balsi, ka vēlas pieskarties maigākajai ādai.

Neko viņa neredzēja sev apkārt, nevienu nejuta, visus, kas izmisīgi spiedās viņai klāt kā pie vienīgā gaišuma un izdzīvošanas avota, Zeme atgrūda. Pat jūra karājās kaut kur gaisā, nevarēdama sadūšoties, lai pietuvotos Zemes dvašai – tai, kurā dzima gaisma ap viņu pašu un kuras vijņošanās bija vienīgais mierinājums viņai pēc tam... Pēc tam, kad Zeme bija izspļāvusi to smacējošo kumosu, kad viņa bija sajutusi otra elpu tik tuvu, kad elpa bija izšāvušies kā strauja upe, kas aiznes sev līdzī visus, kas gadās ceļā. Šī straume tad bija dziļa un skaista, tā norāva sev līdzī jūru, tā nokrita uz Zemes, sašķīda ūdeņu ūdeņos un svētīja Zemi ar savu atnākšanu. Un radās dzīvību dzīvības. Taču līdz tam viņa nedomāja par to, ka jūrai tur, augšā, ir smagi, ka baltajai gaismai, kas viņu ietvēra, ir krāsas, ka melnajā tukšumā ir nemanāmas radības, ka tieši tur paslēptas bailes, lielākās bailes pasaulē, pat tad, ja ir apsolīta nemirstība – bailes no vientulības.

Un tad kādu dienu uzradās viņš – pavisam parasts puisis ar kailām pēdām – un arī, tāpat kā visi, vēlējās redzēt viņas acis, viņš stāstīja, ka ieradies no tik tāliem ceļiem, ka kājas nogurušas, ka nodiluši neskaitāmi pāri zābaku, un viņa smējās par neveikli, kas nebija tik spēcīgs, lai nenogurtu, viņa vēroja viņa pelēcību un aizrādīja, ka viņai jau nu nebūs zābaku, ko dot tam vietā. Viņa atcerējās citus, kas tomēr nebija uzdrīkstējušies nostāties viņas priekšā ar basām kājām, kas bija uzlikuši savas skaistākās rotas un pūlējās turēties smalki un lepni, viņai nāca smiekli, un – kā nu ne – tā izskatījās mazās zvaigznes, kad, tikušas prom no mamma acīm, tās bija izgājušas pastaigāties un dīžājās pa melno tumsu kā prazdamas.

(Pieejams: <https://www.dgramata.lv>)**2. uzdevums.** Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Formulē un raksturo teksta tematu!
2. Kā, tavuprāt, tekstā izpaužas literārā tēla individualitāte?
3. Kādas pārdomas tev radās pēc teksta izlasīšanas!

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums.** Sniedz izvērtas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

29. biļete**1. uzdevums. Izlasī tekstu!**

Imants Ziedonis (1933–2013), dzejnieks, rakstnieks un publicists

Epifānija “Nē, es neesmu jūsējais”

Nē, es neesmu jūsējais. Es esmu savējais. Jūs gribat mani piesavināties. Jūs gribat, lai jums kalpo. Lai kalpo jūsu aplausiem, lai kalpo jūsu domāšanai, jūsu jušanai. Lai es apliecinu jūsu pareizību un tai kalpoju. Lai es apliecinu, ka es tāpat domāju kā jūs.

Bet es tā nedomāju. Es nedomāju tā kā jūs. Ja jūs reizēm domājat tā kā es un ja es reizēm domāju tā kā jūs, tad tā ir sakritība, laba sakritība, un mēs savu tuvību varam apliecināt kopīgos aplausos.

Tas ir dvēseļu kontrapunkts. Bite ziedā. Bet bite ziedā vāc medu, viņa nedomā par zieda apputekšņošanu. Un tomēr apputekšņo. Tas ir bites un zieda kontrapunkts.

Ugunskurs nedeg, lai rādītu gaismu. Ugunskurs pašsadedz, pašmērķīgi sadeg. Un tomēr rāda gaismu. Tas ir ugunskura un gaismas izslāpušo kontrapunkts. Saulei katra stara galā ir pa kontrapunktam. Saules un ādas kontrapunkts ir iedegums. Saules radiācijas un sirds nervu kontrapunkts ir – infarkts. Bet jūs taču neteiksiet, ka saule spīd tāpēc, lai būtu hlorofils, iedegums un infarkts. Saule spīd sadegdama. Saule ir uguns. Var piesavināties uguni, uguns var piederēt, uguns ir telpa. Bet nevar piesavināties sadegšanu. Sadegšana ir laiks.

Var piesavināties ziedu, var likt ziedam kalpot. Bet nevar piesavināties ziedēšanu.

Var piesavināties cilvēku. Bet nevar piesavināt viņa smiešanos, raudāšanu, dziedāšanu.

Var iegūt upi, bet nevar iegūt viņas čalošanu, burbuļošanu. Jūs nopērkat krastus un ūdeni, akmeņus un smiltis, klintis un siekstas. Jūs varat velt savus akmeņus un siekstas, pārveidot krāces un ūdenskritumus, bet putu raksts un virpuļu raksts nav jums izdibināms. Un, kurā mirklī burbulis ievizēsies, jūs to nezināsi. Upe pieder pati sev.

Arī puķes ziedēšana jums nepieder. Arī ērģeļu dūkšana jums nepieder.

Arī dzejošana jums nepieder. Jums pieder dzejoļi, tie, kurus jūs pieņemat. Vai jūs gribat itin visus?

Tam, kuram pieder bišu strops, tam vēl nepieder bišu sanēšana.

Dziedāšana ir laiks, un sadegšana ir laiks. Bet laiks nevienam nepieder.

Jūs varat teikt: “Bet šis ir mūsu laiks, šis laiks mums pieder.”

Nē, tikai telpa šajā laikā. Un arī – tikai daļa telpas, tā, ko jūs saprotat. Jums pieder tiesības pārveidot telpu šajā laikā. Pārgrūstīt mēbeles, iekārtot jaunas. Mainīt dekorācijas. Radīt vērtības, celt aizsprostus upē, selekcionēt jaunas puķes. Jums pieder dažas stundas svešā pilsētā. Jūs varat šajā laikā nopirkt suvenīrus. Tie jums piederēs. Nopirkt mantas, pat biļeti uz koncertu. Un, kad jūs brauksiet prom, ar jums būs jūsu mantas, jūsu suvenīri un biļetes, izlietoti papīriņi. Jo dziesmas skanēšana un ilgošanās jums nepiederēja un nepiederēs. Pilsētas rūkoņa un šalkoņa jums nepiederēja un nepiederēs. Šalkoņa un rūkoņa, cerības un ilgošanās ir – laiks, ko nevar piesavināties. Tas nevienam nepieder. Jums bija tikai tiesības to dzirdēt, tajā piedalīties. Un, ja jums bija spēks, jūs varējāt kāpināt laika intensitāti. Tas arī viss.

(Imants Ziedonis. “Epifānijas”. 1995)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Formulē un raksturo teksta nolūku un pamato viedokli!

2. Raksturo, kā tekstā atklājas žanra pazīmes, pamato viedokli!

3. Kā šis teksts saistās ar tavu vērtību sistēmu?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums.** Sniedz izvēstas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

30. biļete**1. uzdevums. Izlasi tekstu!**

Andris Dzenītis (1978), komponists

Esejas “Uz priekšu un atpakaļ” fragments

Radošs darbs no ierindas proletārieša vai knauzerīga ekonomista skatpunkta varētu likties samērā bezjēdzīgs, vismaz – nenopietns laika pavadīšanas veids. Mums, “ārtistiem”, kas mūžu vada pārbūvējoties, skolojoties, plucinot, plaucinot, viļoties, ciešot, jūsmojot, un gan jau katram kādā savas ņemšanās brīdī piedzīvojot arī dievišķu ekstāzi, radošās mokās neguļot naktis, izolējoties, daudz ko atliekot, lai spētu koncentrēties būtiskajam, aizgrābtībā muļķīgi strīdoties ar tuvākajiem un tālākajiem, regulāri iemīļoties utopiski nerasniedzamās mūzās un mūžos, un vispār pasauli redzot samērā ačgārni, pat prātā nenāk, ka tepat, blakus, citā, daudzas jo daudzas reizes lielākā burbulī esošajiem var būt pilnībā nesaprotami, ka māksla ir vairāk nekā tikai hobijs, ko tie jocīgie cilvēki dara, pārnākuši mājās no normāla darba fabrikā, birojā, pie trolejbusa stūres vai jebkādas citas sabiedrībai noderīgā profesijā pavadītas dienas. Nu nevar tak būt, ka operas vijolnieki visu dienu čīgā, un tad vēl vakarā nāk spēlēt to operu! Kur nu vēl koristi – nu cik tad stundas var dziedāt? Ne tak astoņas oficiālās... Gleznotāji droši vien mālē pa vakariem un brīvdienās, bet pat man nav skaidrs, ko ikdienā dara dzejnieki... Sēž pie loga, atspiedušies pret mīkstu spilvenu, veras stiklos un gaida pulsējam gara iedvesmas artērijas un kapilārus brīvajam pantam? Un kā viņi novērtē, cik maksā šis vai tas dzejolis? Tā kā nodokļu maksātājiem, kam “šitādu mūziku vispār nevajag”, par šausmām, to fondu pieteikumos dara komponisti, kā to galerijās, kautrīgi kaut kur malā, uz atsevišķas lapiņas varam izlasīt norādē par izstādīto gleznu vērtību, kā arī telefona numuru, kur sazināties, nemaz nerunājot par podniekiem, metālkalējiem, stikla vai ādas māksliniekiem, no kuru mākslas vismaz ir kāda praktiska jēga – durvju vērtnes, podi jubilejas ziedu klēpjējiem, jauns maks vai skaista lampa. Protams, protams, arī glezniecība, mūzika un dzeja mēdz būt dažāda. Ir arī tāda, kam nevajag ne fondus, ne ik dienas atjaunojamu pašslavināšu informāciju sociālajos medijos, ko iemīt no pirmā acu vai ausu uzmetiena, kas pieder tautai uzreiz un pavisam, un neglābjami līdz asarām. Un par ko tās autori – tautas mīļēti dižgari paši regulāri un nīgri turpina atgādināt, ka viņiem ne no viena neko nevajag, kā tiem tur... Tomēr – gan jau arī šī māksla pēc kāda cita cilvēka domām top brīvajā laikā, kad ar joni uznāk tā lielā iedvesma. Kad līdzī pie ugunskura paķērusies ģitāra, kad skaists skats saulrietā vai kur purvmalā ieraudzīts, kad ierauts graķīt's vārda plūdumam, kad ota un krāsas pašas skrien pretī audeklam, vitrāžām rotātā verandā, kur gul tā leģendārā kailmodele, par kuru pēc piecdesmit gadiem runās – “jā, tā bija viņa, slavenā...”

Lai vai kā – liekuļi un meļi ir pilnīgi visi, kuri saka, ka viņiem vienai, ko citi domā par to, ko viņi tur ir uzradījuši. Nekad neticēšu. Kad kritiķis pelēkos vadmalas svārkos ko uzraksta, sirds tomēr drusku nodreb katram, kas nav no betona. [...]

(Pieejams: <https://jaunagaita.net>)**2. uzdevums.** Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Formulē un raksturo teksta tematu!
2. Raksturo, kā tekstā atklājas žanra pazīmes, pamato viedokli!
3. Kā šis teksts saistās ar tavu pieredzi/ar taviem uzskatiem/tavu vērtību sistēmu?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums.** Sniedz izvēstas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

31. biļete**1. uzdevums. Izlasi tekstu!**

Ieva Melgalve (1981), rakstniece, literatūras kritiķe

“Bezatlīkumu proza”. Kristīnes Želvas grāmatas “Dzīve tevi salauzīs” recenzijas fragments

Skaidrība un pēdējā, izšķirošā teikuma precizitāte rada sajūtu, ka Kristīnes Želvas krājuma “Dzīve tevi salauzīs” īsstāsti nevainojami iederas savā formā [...]

Idejas zibsnis

Proza, kuras garums ideāli atbilst saturam, ir patiešām reta parādība. Romānus un garstāstus lasot, bieži vien rodas kārdinājums kaut kam pārslēdēt pāri, sajūta, ka autors ir pārāk aizrāvies ar kaut kādiem aprakstiem vai vienu un to pašu domu pasaka daudzskārt, tā teikt, lai visiem būtu skaidrs. Īsajos stāstos problēma mēdz būt tieši pretēja: autors, šķiet, pasaka par maz, atsevišķas rindkopas ir jāpārlasa, un arī pēc tam reizēm ir sajūta, ka aiz teksta robežām ir vesels romāns vai, piemēram, filma. Zibstāstos jeb *flash fiction* – tas ir, ļoti, ļoti īsos stāstos, kas aizņem tikai dažas lappuses, reizēm pat vienu, – šī problēma mēdz būt pavisam izteikta. Taču to jebkurā gadījumā kompensē tas, ka stāstu lasīšana – vai klausīšanās, piemēram, Prozas lasījumos, – ir ātra un salīdzinoši nesāpīga, piemērota mūsdienu straujajam dzīves tempam un reizēm pat ļoti saskaldītajai uzmanībai. Zibstāsts var būt viens neliels notikums – vai arī tikai novērojums, sajūta, idejas zibsnis, maza vinjete no dzīves.

Varētu domāt, ka tik īsā formā iepildīt stāstu ir nieks, bet patiesībā tieši nelielais apjoms padara zibstāstu par āķīgu uzdevumu, kurā ikvienam vārdam ir proporcionāli ļoti liels svars. Tādēļ arī valodas precizitāte ir tik svarīga. Precizitāti nevajag jaukt ar lakonismu, askētismu vai vienkāršību – tieši otrādi, Kristīnes Želvas krājumā daudzus stāstus caurvij atkārtotā motīvi ar vai bez variācijām. Stāstos monologos “Dzīve tevi salauzīs”, “Mīkstās mantas un cietās mantas” un “Vēstule no tālienes” šī atkārtotā faktiski ir stāsta pamats. Arī daudzos citos darbos atkārtotā motīvs atveido mūsu pašu domāšanas lokus – reizēm plašus un liktenīgus, reizēm smacējoši šaurus un īsus, nespējot izrauties no vienas frāzes vai domas jūga. [...]

Dažkārt noslēgums ir komisks vai pārsteidzošs, un Kristīnes Želvas gadījumā šis pārsteigums, lai arī ar humora intonāciju, parasti ir skumīgs, piemēram – ieskatoties dziļāk stāsta “Šopings” gandrīz vai kariķētajā tēlā “vīrietis, kuru sieva atvilks uz veikalu, un viņš nezina, ko un kā darīt”, beigu frāze liek teju vai apkaunēties par savu smīkņāšanu. Līdzīgi arī citi marginālie tēli drīzāk izraisa līdzjūtību, nevis nicinājumu. Taču visbiežāk nobeigums ir vienkārši precīzs, tas ir pēdējais puzzles gabaliņš, kuru ieliekot vietā rodas sajūta, ka par notikumu – par situāciju, cilvēkiem tajā, par viņu izjūtām un dzīvi vispār – viss ir skaidrs. Tieši šī skaidrība, pēdējā, izšķirošā teikuma precizitāte rada sajūtu, ka šie stāsti nevainojami iederas savā formā.

Kaut kas nepateikts

[...] Īpaši izteikti ir stāsti “Leģions” un “Mans vectēvs mēdza teikt tā” – tie rada sajūtu, ka šeit ir palicis kaut kas nepateikts. It kā arī pēc stāsta atslēgšanas atvilktnes dziļumos būtu atrodama vēl viena slepenā atvilktnīte ar slepeno atslēdziņu, kas vai nu jāatrod pašam, vai kaut kā jāizžmiedz no autores. Līdzīgi ir arī ar abiem garākajiem tekstiem. “Kādā dienā” ieskicē notikumus iz padomju laika bērnības, savukārt “Glābēja” apkopo dažādas stilistikas vinjetes, kuras vieno caurviju psiholoģiskais motīvs – ironisks skatījums uz dažādu pašizliedzīgu glābšanas darbu mazāk apzinātajiem aspektiem. Abos gadījumos gribas bēdīgi nopūsties un noņurdēt, ka traki žēl, ja autorei nav bijis vairāk materiāla, jo šo ideju noteikti varētu izvērst par stāstu krājumu, varbūt pat romānu. [...]

(Pieejams: <https://diena.lv>)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Raksturo teksta nolūku un pamato viedokli!
2. Raksturo teksta valodas īpatnības (leksiskās/morfoloģiskās/sintaktiskās)!
3. Kam un kāpēc tu ieteiktu izlasīt šo tekstu?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums. Sniedz izvērstas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!**

32. bijete**1. uzdevums. Izlasi tekstu!**

Artis Svece (1970), filozofs, publicists

Raksta “Kaķa esības nepanesamais vieglums” fragments

[..] Sižetiski filma “Straume” konstruēta no vairākiem Rietumu kultūrā labi zināmiem elementiem. Tā pieder pie *Bildungsroman* žanra paveida, kurā galvenais varonis dodas ceļojumā un tā gaitā iziet dzīves skolu. Viņš atstāj ērto, bet naivo dzīvi, lai kļūtu par nobriedušu cilvēku vai šajā gadījumā – kaķi. Papildu līdzeklis ir “eksistenciālā situācija” (te – dabas katastrofa), kas sagrauj ierasto kārtību un liek vismaz dažiem varoņiem redzēt lietas dziļāk, nošķirt būtisko no nebūtiskā, tai skaitā iemācīties sadarbības un draudzības vērtību.

Filmas varoņi ir dzīvnieki, bet skaidrs, ka ar dzīvnieku pasauli viņiem ir maz sakara, ja nu vienīgi kustības, pie kā vēl atgriezīšos. Par to, ka mums darīšana ar cilvēkiem zvēru maskās, liecina ne tikai tas, ka viņi vada laivu vai manipulē ar tauvu, bet gan sociālās attiecības, kas satura vajadzībām iekodētas dzīvnieku reprezentācijās. Tur, piemēram, ir vadoņi (sekretārputni), demokrātiskas vēlēšanas (kuras dzīvnieki laivā veic ar skatiena palīdzību), pārdomas par to, ko darīt ar cilvēkiem, kuri nav spējīgi atteikties no egoisma sadarbības labad (suņu bars), galu galā pati sadarbības un draudzības tēma ir cilvēciska. [..]

Tā ka interesantais jautājums par “Straumi” ir nevis tas, kāpēc tajā ir dzīvnieki, bet kāpēc dzīvnieki ir attēloti nosacīti reālistiski, tai skaitā pētot šo dzīvnieku kustības (un šeit patiešām ir pētītas kustības, mazākā mērā uzvedība, jo filmas varoņi kustas kā dzīvnieki, bet uzvedas kā cilvēki). Manuprāt, tas ir arī jautājums par to, kāpēc filma aizrauj, jo diez vai fascinējošais filmā ir tēma par mācīšanos sadarboties. [..] Jā, šajā filmā nav primitīvas audzināšanas kā tajās filmās, kuru reklāmas diemžēl nācās noskatīties kinoteātrī pirms “Straumes”, – tā kā bērni nav īpaši gudri, tad lācis no ekrāna viņiem skaidrā tekstā pasaka: “Draudzēties ir labi.” Tomēr, manuprāt, “Straume” nav arī nopietna pieaugušajiem domāta filma par uzticēšanos vai draudzību, kas veidota, secējot psiholoģiju vai pieņēmumus. [..]

Līdzās sadarbības tēmai filmā ir vismaz vēl viena cita tēma – cilvēka spēja sadzīvot ar eksistenci, esības nepanesamo vieglumu. Ainavas skaistumam te ir būtiska nozīme. “Straume” jeb “Plūsma” (angliskais nosaukums ir “Flow”) nolasās arī kā eksistenciāla norāde. Pārbaudījumi, kurus piedzīvo varoņi, nav vienreizēji. Jau filmas sākumā uz to ir ieslēpta norāde, jo kokā redzama laiva, bet filmas beigās tiek skaidri pateikts, ka plūdi ir cikliski. Tāpēc nobeiguma aina ar galvenajiem varoņiem, kuri lūkojas ūdens atspulgā, nolasās arī kā pārdomu brīdis pirms nākamajiem pārbaudījumiem. Bet filmas vēstījums, šķiet, ir tāds, ka, par spīti visam, mums jāpieņem viss tāds, kāds tas ir, novērtējot šīs pasaules skaistumu un būšanu kopā ar citiem. [..] Un viegli saprast, kāpēc šī vīzija varētu fascinēt no sarežģītās dzīves nogurušu skatītāju. [..] Vārdu sakot, te īsti nav, ko aizsargāt, par ko cīnīties, var tikai mācīties ar straumi sadzīvot. [..]

(Pieejams: <https://satori.lv>)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Raksturo teksta nolūku un un pamato viedokli!
2. Nosauc, ar kuriem atslēgvārdiem tu raksturotu šo tekstu, pamato savu izvēli!
3. Par ko un kāpēc tu vēlētos sarunāties ar teksta autoru?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums.** Sniedz izvērstas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

33. biļete**1. uzdevums. Izlasi tekstu!**

Anda Rožukalne (1965), RSU profesore

Raksta “Zinātnes žurnālistikas ētika – par zināšanām, pret pseidozinātņi” fragments

[..] Pseidozinātne ir apgalvojumi, kas tiek pasniegti kā zinātniski, bet to iegūšanā nav izmantotas zinātniskās metodes, kā arī plašāk – pārliecības par reālo pasauli, kam nav atbilstošu pierādījumu (*Goethe Institut, 2019*).

Pētot mediju saturu un īpaši politisko komunikāciju, ir pārsteidzoši secināt, ka mūsdienu sabiedrība, kuras ikdienas dzīvē zinātnes nozīme strauji pieaug, vienlaikus kļūst arvien nevērīgāka pret zinātņi un zinātnieku autoritāti. Kāpēc esam tik uzņēmīgi pret pseidozinātnes ietekmi? Šādu jautājumu uzdod Aleksandrs Šīle (*Alexandre Shiele*), pētot anglosakšu valstu mediju vidi (*Schiele, 2020*). Pētnieks uzskata, ka 20. gs. 70. gadi bija laiks, kopš kura un līdz pat šai dienai mediju saturā tiek iekļautas pseidozinātnes tēmas. Pseidozinātne, kas iepriekš ilgstoši atradās publiskās komunikācijas perifērijā, ar populāru mediju formātu palīdzību nonāca lielu auditoriju uzmanības centrā.

A. Šīle min tādus piemērus kā pseidozinātniskā dokumentālā filmu Seno astronautu meklējumi (*In Search of Ancient Astronauts*) ASV, vācu bestselleru “Atmiņas no nākotnes” (*Memories from the Future*) u.c. Minētās un citas filmas veidoja prominenti TV dokumentālā žanra pārstāvji. Viņu iesaiste radīja ticamības un autoritātes iespaidu. Nezinātniski pieņēmumi un nepamatoti apgalvojumi tika izplatīti, nerūpējoties par skatītāju iespējām pārbaudīt to zinātnisko ticamību. Tādējādi tika izpludināta robeža starp izdomāto un patieso. Kabeļtelevīziju attīstība deva iespēja plašāk izplatīt pseidozinātnisko ražojumus, un peļņas potenciāls noteica to vērtējumu. Visvairāk populāru pseidozinātnisku formātu ir saistīti ar citplanētiešu ietekmi uz cilvēces vēsturi.

“Gadiem ilgi, veidojot pseidovēstures seriālus, hipotēze par citplanētiešu iejaukšanos Zemes iedzīvotāju attīstībā miljoniem dedzīgu skatītāju uztverē kļuva par neapstrīdamu faktu,” raksta A. Šīle. Pseidozinātnisku tēmu uzplaukums vērojams arī 21. gs. pirmajās desmitgadēs, kad mediji, mainoties tehnoloģiju videi un iedzīvotāju paradumiem, arvien vairāk kļūst atkarīgi no spējas piesaistīt auditoriju. Pseidozinātniskas dokumentālās filmas, kuru radīšanu veicinājuši klimata noliedzēji, nevis mediju profesionāļi, kā arī citu absurdu apgalvojumu iepakošana it kā izziņu veicinošos formātos samazinājusi arī zinātniskās ekspertīzes autoritāti. Tā ASV auditorija katru nedēļu vairāku simtu stundu garumā gadiem ilgi bijusi pakļauta pseidozinātniska satura ietekmei (*Schiele, 2020*).

Šāds saturs ir pieejams un populārs arī Latvijā un ne tikai televīzijas un dažādos tīmekļa kanālos. Daudzos izdevumos ir horoskopu lapas un kā nopietni vērtējami eksperti reizēm uzstājas cilvēki, kas sevi dēvē par burvjiem un pareģiem. Šāds saturs medijos varētu būt, jo tas parāda dažādas intereses un dažādus realitātes uztveres formas, cilvēki par to interesējas, tas ir izklaidējoši. Bet žurnālistu darbs būtu skaidrot tā nezinātniskumu un vienlaikus brīdināt, ka šāds saturs galvenokārt nodrošina klikšķesmas kultūru. Pienākumu vērtēt nezinātniskus un pat bīstamus maldus vislabāk varētu pildīt zinātnes žurnālisti. Ne velti sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas paredz, ka “žurnālists astroloģiju, okultās un pārdabiskās parādības skaidri nodala no zinātnes. Horoskopu izmantošana pieļaujama tikai izklaides raidījumos”. [..]

(Pieejams: <https://www.lsm.lv>)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Formulē un raksturo tekstā ietverto problēmu!
2. Nosauc, ar kuriem atslēgvārdiem tu raksturotu šo tekstu, pamato savu izvēli!
3. Vai un kā, tavuprāt, teksts varētu bagātināt tavu dzīves pieredzi/personību?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums. Sniedz izvēstas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!**

34. bijete**1. uzdevums. Izlasi tekstu!**

Jūlija Dibovska (1987), redaktore, literatūrkritiķe, kultūras žurnāliste, literatūrzinātniece un tulkotāja

Raksta “Latviešu zibproza 2024” fragments

Nav daudz iespēju atrast zibprozas definīciju latviešu valodā, taču tā ir, un tā ir īsa: t. s. *flash fiction* klasiskais apjoms varētu būt līdz 1000 vārdiem, kas ir arī ļoti pateicīgs izmērs radošās rakstības nodarbību mērķiem. Bieži vien par zibprozu raksta anglosakšu literatūras praktiķi un teorētiķi, kuriem varētu piekrist un pēc kuru uzskatiem varētu vadīties, atceroties arī literatūrzinātnieces Dzidras Vārdaunes teikto, ka tieši mazajām prozas formām piemīt pastiprināta spēja transformēties un mainīties.

Pirmkārt, zibproza ir žanrs, kam piedēvē gan senāko iespējamo izcelsmi no mutvārdu folkloras, gan pašapzināšanos tikai 20. gadsimta 80. gadu ASV periodikā. Otrkārt, zibprozu var skatīt kā spektru starp divām citām formāli līdzīgām parādībām – dzejprozu un īso stāstu. Un te varētu rasties jautājums: cik poētiska ir zibproza, un kad tā ir/nav zibproza? Dažas pazīmes, kas varētu palīdzēt atšķirt zibprozu no tēlojuma, miniatūras, dzejprozas, dienasgrāmatas ieraksta, filozofiskas anekdotes u. tml.:

- zibproza ir pēkšņa un nonāk pie lasītāja bez brīdinājuma;
- zibprozas pasaule ir, tēlaini izsakoties, mobilizēta;
- zibproza ir kā sakāpināts ministāsts;
- zibproza tiecas būt inovatīva un lakoniska, tai svarīga ir kvalitāte, nevis kvantitāte;
- zibproza mēdz risināt attiecības ar konkrētu laiku un vietu;
- zibproza izmanto deiksus – vārdus, kas ir saprotami tikai kontekstā, konkrētā situācijā;
- zibprozai var būt svarīgs konteksts, kādā tā publicēta, piemēram, periodikā vai kopkrājumā;
- zibprozā ir sižets, un sižetam ir konteksts;
- zibproza rada iespaidu, ka tā satur vairāk nekā spēj pateikt, savukārt autors ir drošsirdīgs – tic, ka lasītājs sapratīs;

- zibproza visdrīzāk attēlo kādu sižetisku kustību, kas notiek lineāri;
- zibprozas galvenais personāžs visdrīzāk uz situāciju reaģē negaidīti;
- zibproza nav liekvārdīga, un katrai detaļai tajā ir nozīme;
- zibproza ir emocionāli pabeigts darbs.

Manuprāt, tieši zibprozas satura koncentrētība un formas lakonisms (jo īsāk, jo spēcīgāk) pauž mākslas darba nozīmi. Maksimāli ierobežotais teksta apjoms liek mobilizēt stāsta pasauli, atraujot to no ierastā īsstāsta un novedot līdz kaut kam koncentrētākam. Savukārt turēšanās pie noteikta laika un vietas, iespējams, neļauj zibprozas tekstam pārtapt par dzejoli vai dzejprozu. Bet tās ir tikai nepraktizētāja spekulācijas.

Latviešu literatūras kontekstā svarīgi ir arī atzīmēt, ka zibproza sevi pieteica samērā nesen, lai gan dažas tās pazīmes ir saskatāmas gan Aivara Eipura minimās, kas iznāca 2008. un 2013. gadā, gan Haralda Matuļa tekstos, un pat, ja ļoti vēlas, arī Imanta Ziedoņa epifānijās var redzēt mazu, formālu pareģojumu tam, kas ir šībrīža zibprozas “standarts” – spilgti, mākslinieciski prozas teksti. Arī Gundegas Repšes pēdējo gadu rakstības stils var empātiski tikt pielīdzināts zibprozai, tieši pateicoties iespaidam un idejai, ka proza var nebūt tāda, kā to ierasts redzēt. Un pats galvenais – zibprozas vērtība rodas tad, kad tā sniedz to, ko sola. Vai vismaz cenšas.

(Pieejams: <https://www.punctummagazine.lv>)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Formulē un raksturo teksta tematu!
2. Nosauc, ar kuriem atslēgvārdiem tu raksturotu šo tekstu, pamato savu izvēli!
3. Kādas pārdomas tev radās pēc teksta izlasīšanas!

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums. Sniedz izvērstas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!**

35. bijete**1. uzdevums. Izlasī tekstu!**

Aiga Bādere (1987), tulkotāja, Ventspils Augstskolas lektore

Raksta “Paralēlie robi” fragments

Informācijas bezgalības laikmetā cilvēks nespēj visu ne aptvert, ne izlasīt, ne pārtulkot, tāpēc gluži laikmetīgā kārtā darba paātrināšanas un automatizācijas iespējas tiek meklētas datorlingvistikas risinājumos.

Pirms pāris mēnešiem Ventspils Augstskolā astoto reizi notikušās konferences “Ventspils paralēle” otrā diena tika veltīta iepriekšējo konferenču materiālu vispusīgai apstrādei, lai tos digitalizētu un veidotu t. s. digitālo grāmatu. Šis darbs bija uzticēts Tulkošanas studiju fakultātes bakalaura studiju programmas studentiem, kuriem nācās skenēt, konvertēt, formatēt, transkribēt, rediģēt un tulkot. Studenti visās darbībās centās lietot valodu tehnoloģiju, piemēram, lai automātiski atpazītu runu. Gan šis posms, gan sarežģītā atpazītās runas pēcspriešana sniedza vērtīgu ieskatu pašlaik pieejamo rīku un risinājumu nodrošinātajā faktiskajā kvalitātē.

Jaunieši paguva izdarīt daudz – skenējamie materiāli, lielākā daļa konvertēto un rediģēto referātu, arī fotoliecības un pat pasākuma atspoguļojums laikrakstos tika sekmīgi sakārtoti digitālās grāmatas paralēlēs. Tomēr nācās saskarties arī ar samezģojumiem.

Konvertēto materiālu formatēšana ne reizi vien vedināja aizdomāties, ka plašo digitālo iespēju straume kaut kur aizskalojusi prasmi sakārtot vienkāršu teksta dokumentu. Runu transkribēšana savukārt apliecināja, ka vismaz pagaidām bez cilvēka iesaistes neiztikt: filmēts no attālāka auditorijas stūra, runātājs pagriež muguru mikrofonam, fonā dzirdama klausītāju knosīšanās un pieklusināti komentāri, bet dažbrīd runā, kā tas Ventspils pusē mēdz būt, saklausāma tāmnieku izloksne. Tas viss būtiski apgrūtina pat latviešu valodai īpaši pielāgota runas atpazīšanas rīka darbību un pazemina iegūtā rezultāta kvalitāti. Cilvēks, apbruņojies ar kvalitatīvām austiņām, var aizpildīt rīka iespēju robus, bet tas prasa daudz laika.

Runas atpazīšanā (un arī mašīntulkošanā) cietais rieksts ir īpašvārdi. Kreicfelds kļuva par Freidenfeldu, Sakenu jeb Zakenu dzimta – par Sakaru dzimtu, bet vietvārds Vestfālene – par “vesti Pālē”, Mēklenburga – par “meklē murgā”. Šādas amizantas kļūdas gan ir viegli pamanāmas un ātri labojamas, un tām nevajadzētu būt iemeslam, kura dēļ atteikties no valodu tehnoloģijas sniegtajām iespējām.

Tomēr atrast labāko pieeju nav vienkārši, jo nereti uzmanība un laiks jāvelta ne tikai rezultāta sasniegšanai, t. i., runas salīdzināšanai ar videoierakstu un rediģēšanai, bet arī rīka snieguma analīzei. Pat izcili prezentēta stāstījuma automātiski atpazītās runas transkripcijā bija nepareizi noteiktas teikuma robežas, nepareizi uztverti vārdi un pat pavisam izlaistas teksta daļas. Tāpēc studentiem nācās iegūto tekstu ļoti rūpīgi salīdzināt ar avotmateriālu.

Dažkārt skaidri varēja apjaust, cik būtiskas ir zināšanas par to, kas notiek pašu pilsētā, un par norisēm kultūrā un vēsturē. Tā kā studenti ir nākuši no visas Latvijas, bez vietējo palīdzības neiztikt, piemēram, lai saprastu, kā var “nodot bitīti” (t. i., nodot ekspluatācijā bērnu darzu “Bitīte”). Savukārt, lai tekstā pamanīto vārdu “dziesma” precizētu par atsauci uz dzejnieku Frici Dziesmu, vajadzīgas kultūrvēsturiskas zināšanas. Bija jaušamas šaubas par to, vai “baznīcas ieejas daļā esošais ērģeļu balkons atnākušajam cilvēkam ir neredzams” vai cilvēks var “iziet cauri balkonam”. Pēc uzvedinošā jautājuma par to, kur baznīcās visbiežāk atrodamas ērģeles un vai tiešām nav gadījies redzēt, ka baznīcas balkons var būt caurejams, jauniešiem nācās apjaust ne tikai valodu tehnoloģijas nepilnības, bet arī savu zināšanu un priekšstatu robus.

(Žurnāls “Domuzīme”, 2025, Nr. 1)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Raksturo teksta iespējamo adresātu un pamato viedokli!
2. Raksturo teksta valodas īpatnības (leksiskās/morfoloģiskās/sintaktiskās)!
3. Par ko teksts rosina domāt, pamato viedokli!

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums.** Sniedz izvēstas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

36. bijete**1. uzdevums. Izlasi tekstu!**

Artis Svece (1970), filozofs, publicists, Latvijas Universitātes Filozofijas un ētikas nodaļas docents

Raksta “Valsts dzimšana” fragments

Pasaule ir pilna ar ekspertiem, viedokļu paudējiem, gaumes veidotājiem – visiem līdzī neizsekosi. Arī man pietrūkst spēka izlasīt, noskatīties un noklausīties pat to, kas mani interesē. Tomēr ir daži autori un tēmas, kuras pieskatu. Piemēram, laiku pa laikam *YouTube* pameklēju, ko jaunu pateicis britu politologs Metjū Gudvins (*Matthew Goodwin*). Viņš lielākoties izsakās par savām britu lietām, bet man patīk veids, kādā viņš domā. Lūk, un vairākkārt viņš izteicis pārmetumu kreisajiem aktīvistiem un intelektuāļiem, ka to skatījums uz vēsturi atbaida lielu daļu sabiedrības. Proti, tieksme izcelt negatīvo – netaisnību, diskrimināciju, aizspriedumus – izraisa pretreakciju. Vai tad tiešām pagātnē nav nekā laba? Šajā kontekstā politiķi, kuri ar lepnumu atceras, piemēram, Lielbritānijas varenības gadus, šķiet kā malks svaiga gaisa vispārējā depresijā.

Protams, te jāpamana, ka runa ir par politiku, nevis patiesību. Tas, ka man pagātnē kaut kas var nepatikt, nenozīmē, ka kritiskais vērtējums ir kļūdains. Otrkārt, pagātnes interpretācijas mani var skart personiski tikai tad, ja pagātni uztveru kā būtisku savai identitātei. Šāds skatījums nav obligāts. Varu identificēties arī ar nākotni, ar sevi kā projektu. Atbilstoši pagātni var labot, ne tikai to falsificējot, bet arī mainot sevi tagadnē un nākotnē. Nav jau tā, ka tēvu grēki pazūd kā nebijuši, tomēr pāraugt tos, manuprāt, ir iespējams. Visbeidzot, nav tā, ka pagātnes kritiskais vērtējums rodas ne no kā, tas ir symptoms un izpausme vērtību maiņai sabiedrībā, tāpēc vēlme vienkārši apturēt vēstures pārvērtēšanu, manuprāt, ir diezgan neproduktīva, vismaz ilgtermiņā. Vārdu sakot, no Gudvina teiktā nevajadzētu secināt, ka pagātni var cēlu mērķu vārdā falsificēt, noklusējot kritizējamo, meklējot attaisnojumu neattaisnojamajam un sacerot pašslavinošas pasakas.

Vienlaikus grūti noliegt, ka realitātē cilvēkiem pagātne ir svarīga, tā patiešām veido mūsu identitāti, mēs nepārtraukti kārtojam attiecības gan ar savu personisko pagātni, gan sabiedrības vēsturi, tāpēc skatījums, kurā pagātne parādās tikai kā kļūdu, neģēlību un pārpratumu virkne, arī var izrādīties ļoti neproduktīvs. Turklāt tas rada aizdomas par selektīvu faktu atlasīti tāpat kā pagātnes glorifikācijas gadījumā. Droši vien vēstures pārvērtētāji teiktu, ka viņi nebūt nemēģina pasniegt pagātni tikai kā kaut ko negatīvu, tomēr Gudvina atziņa man šķiet ticama. Cīņā par taisnīgumu vai akadēmisko atklājumu meklējumos interpretācijas samērīguma jautājums var šķist otršķirīgs vai piemirsties. Tā ir izplatīta retoriska kļūda – kritizēt, nepiedāvājot alternatīvu pozitīvo versiju problēmai, par kuru ir runa. [...]

Ko vēl mēs gribam bez valsts? Un tas ir jautājums nevis par pagātni, bet par nākotni. Neesmu pārliecināts, vai uz to spēja atbildēt 1918. gada paaudze. Vai uz to var atbildēt 2021. gada paaudze? Nav šaubu, ka mums ir, ar ko lepoties pagātnē, bet es tomēr gribu cerēt, ka Latvijas gadījumā to, kas mēs esam, noteiks nākotne. Kādas gribas bez valstsgribas vēl ir mūsu rīcībā?

(Pieejams: <https://satori.lv>)

2. uzdevums. Sagatavo viedokli par tekstu, izmantojot dotos jautājumus/uzdevumus!

Laiks 1. un 2. uzdevuma izpildei – 20 minūtes.

1. Formulē un raksturo tekstā ietverto problēmu!
2. Raksturo, kā teksts atklāj laiku!
3. Kādas pārdomas tev radās pēc teksta izlasīšanas?

3. uzdevums. Izsaki viedokli par tekstu (laiks – 3–5 minūtes)!**4. uzdevums.** Sniedz izvēstas atbildes uz intervētāja uzdotajiem diviem jautājumiem!

KODS

													L	A	T	O	L
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	---	---	---	---

Izmanto šo lapu atbildes sagatavošanai!